

Elvis Orbanić

ANDREA DANIEL DI RAUNNOCH KAO PIĆANSKI BISKUP (1670. – 1686.)*

Dr. sc. Elvis Orbanić
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijesne i društvene znanosti u Rijeci,
Područna jedinica u Puli
Prolaz kod kazališta 2, HR – 52100 Pula
eorbanic@hazu.hr

UDK 27-722.52(497.57)
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 10. 2. 2020.
Prihvaćeno: 19. 5. 2020.
DOI: 10.21857/m8vqrtq8j9

U ovome su prozopografskome prilogu navedeni biografski podatci o Andreu Danielu di Raunnoch, prije svega kao pićanskom biskupu u razdoblju 1670. – 1686. godine. Opisano je njegovo djelovanje na pastoralnom polju kao što su predstavljeni i njegovi najbliži suradnici – svećenici. Naime, rekonstruiran je sastav osoblja pićanskoga biskupskog doma, članstvo katedralnog kaptola i hijerarhijska mreža klera u vrijeme Raunnochova biskupovanja. Očuvanost gradiva, napose matičnih knjiga, svela nas je na svega dva istraživačka primjera župa: Gračšća i Lindara, gdje smo ukazali na broj i strukturu pastoralnog osoblja. Ukazano je isto tako i na povezanost toga biskupa s društvenom elitom Pazinštine kroz njegovu ulogu djelatnika sakramenta krštenja. Većina podataka iznesena u prilogu istražena je u nizu arhivskih ustanova (Državni arhiv u Pazinu, Župni arhiv Pićan, Arhiv Ljubljanske nadbiskupije, Arhiv Republike Slovenije, Hrvatski državni arhiv, Apostolski vatikanski arhiv, Povijesni arhiv Kolegija Germanicum et Hungaricum) te se u manjoj mjeri kritički prenosi iz literature. Raunnochovo djelovanje u Pićnu bilo je pod znatnim pritiskom njegove bolesti, koja ga je pratila od ustoličenja do smrti.

Ključne riječi: *Andrea Daniel di Raunnoch; Pićanska biskupija; 17. stoljeće; povijest obitelji; Istra.*

* Članak posvećujem preminulom voditelju Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci s područnom jedinicom u Puli, akademiku dr. sc. Petru Strčiću, u znak sjećanja i zahvalnosti.

Uvod

Nakon što je kao pićanski biskup preminuo Pavao Budimir, inače negdašnji član Bosansko-hrvatske franjevačke provincije¹, dana 15. prosinca 1670.² na katedri sv. Nicefora naslijedio ga je, po papinoj potvrdi, Andrea Daniel di Raunoch. Oblik imena i prezimena tog premeta Katoličke crkve u historiografskoj literaturi navodi se različito. Tako ga P. Kandler piše u obliku *Andrea Daniele dei baroni di Raunoch*,³ P. Tomasin u obliku *Andrea Daniele barone de Raunoch*.⁴ C. De Franceschi bilježi ga kao *barone Andrea Daniele Raunach*,⁵ a M. Premrou u obliku *Daniele barone de Raunach*.⁶ Ni u literaturi novijeg datuma njegovo prezime nije ujednačeno, tako nam I. Grah na temelju relacija *ad limina* njegovo ime prenosi kao *Andrija a Raunach*,⁷ J. Neralić, citirajući navode iz vatikanskog arhivskog priručnika *Schedario Garampi*, donosi oblike: *Daniel Baro de Raunoch*, *Danielis Raenoch*, *Andrea Daniel liber baro a Raunach*,⁸ F. M. Dolinar u biografskom ga leksikonu navodi u obliku *Andreas Daniel Freiherr von Raunach*,⁹ a D. di Paoli Paulovich u svojoj ga studiji o crkvenoj glazbenoj tradiciji Pićna navodi kao *Andreas Daniel von Raunach* te, citirajući P. Tomasina, koristi i oblik *Andrea Daniele Barone de Raunoch*.¹⁰

¹ Franjo Emanuel HOŠKO, „Biskup Pavao Budimir (1667.-1670)“, u: Robert MATIJAŠIĆ i Elvis ORBANČIĆ (ur.), *Pićanska biskupija i Pićanština*, Državni arhiv u Pazinu, Pazin 2012., str. 137-144.

² Remigium RITZLER – Pirminum SEFRIN, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi, a pontificatu Clementis PP. IX (1667) usque ad pontificatum Benedicti PP. XIII (1730)*, volumen V, Patavii 1952., str. 311; Miroslav PREMROU, „Serie dei vescovi petinesi dal 1573-1798 secondo gli atti concistoriali dell'archivio segreto vaticano“, *Archeografo Triestino*, 15(1929/1930), str. 388.

³ Pietro KANDLER, *Pel fausto ingresso di monsignor vescovo D. Bartolomeo Legat nella sua chiesa di Trieste*, Trieste 1847.

⁴ Pietro TOMASIN, „Storia ecclesiastica di Trieste e dell'Istria dell'abate Pietro Dr. Tomasin prete triestino, vol. II, I vescovati di Pedena e Cittanova“, rukopis, u: Arhivio Diplomatico. Biblioteca Civica Attilio Hortis Trieste, str. 52-53. Zahvaljujem na susretljivosti arhivistic Gabrieli Norio.

⁵ Camillo DE FRANCESCHI, „Storia documentata della Contea di Pisino“, *Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria* (dalje: AMSI), n. s., 10-11(1964), str. 341.

⁶ PREMROU, *Serie dei vescovi petinesi...*, str. 388.

⁷ Ivan GRAH, „Izveštaji pićanskih biskupa Svetoj Stolici (1589-1580)“, *Croatica Christiana periodica*, 4(1980)6, str. 9.

⁸ Jadranka NERALIĆ, *Priručnik za istraživanje hrvatske povijesti u Tajnom vatikanskom arhivu od ranog srednjeg vijeka do sredine XVIII. stoljeća. Schedario Garampi*, drugi svezak, Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2000., str. 479.

⁹ France M. DOLINAR, „Raunach“, u: Erwin GATZ (ur.), *Die Bischöfe der deutschsprachigen Länder. Ein biographisches Lexikon*. Duncker & Humblot, Berlin 1990., str. 363.

¹⁰ David DI PAOLI PAULOVICH, *Pedena. Storia e memoria dell'antica diocesi istriana*, Associazione delle comunità istriane, Trieste 2012., str. 56.

Najnovija je studija ona J. Jelinčića, koji ga predstavlja u obliku *Andreas Daniel baro Raunoch* ili, u hrvatskoj inačici, *Andrija Danijel barun Raunoch* pravdajući takvo pisanje prezimena činjenicom da je u Knjizi ređenja u Pićnu u svim upisima naveden isključivo oblikom *Raunoch*.¹¹ U sklopu postupka njegova imenovanja pićanskim biskupom, u obrascu *Forma juramenti professionis fidei* na početku će se vlastoručno potpisati kao *Andreas Daniel Baro â Raunoch*, a na kraju istog dokumenta kao *Andreas Daniel Baro â Raunoch*, što je bjelodani pokazatelj i osobnog različitog pisanja prezimena.¹² I u drugim, arhivskim izvorima nailazimo na različite oblike pisanja njegova imena, kako ćemo pokazati dalje u ovome članku. Tako ga u njegovoj oporuci notar bilježi u obliku *Andrea Daniele lib(er)o Barone di Raunoch*, a sam će se potpisati na kraju oporuke u obliku *Andrea Daniel B(arone) di Raunoch*¹³, što je oblik imena koji ćemo sustavno primjenjivati u ovome članku.

Andrija Danijel, da upotrijebimo hrvatski oblik osobnog imena, rođen je oko 1627. godine¹⁴ u dvorcu u Šilentaboru u barunskoj obitelji, danas u Župi Zagorje, koja je bila dijelom Tršćanske biskupije. Bio je treći sin oca Jurja Baltazara i majke Marije Elizabete iz Gornjeg Grada (*Oberburg*).¹⁵ Potomak je njemačke plemićke obitelji s Krasa koja je dala dva kapetana u Pazinu: Jakova (de) Raunacha u 15. stoljeću¹⁶ i zacijelo Ivana Jakova Raunacha krajem 17. stoljeća.¹⁷ Već će P. Kan-

¹¹ Jakov JELINČIĆ (priredio), *Knjiga ređenja u Pićnu (Prothocollum) (1632.-1783.)*, Državni arhiv u Pazinu, Pazin 2015., str. 16.

¹² Archivio Apostolico Vaticano (dalje: AAV), Processus Consist. 69, f. 418-419.

¹³ Vlastoručno je potpisao i jedinu relaciju ad limina koju je poslao u Rim 1675. godine. Tamo zatječemo oblik: *Andreas Daniel Baro â Raunoch Epis(copus) Petenensis*. (AAV, Petinen. S. Congr. Cocilii Relationes 631, Pićan, 1. listopada 1675.)

¹⁴ Za biskupa je naime potvrđen u, po prilici, 43. godini života (RITZLER-SEFRIN, *Hierarchia...*, str. 311).

¹⁵ DOLINAR, *Raunach...*, str. 363. Naziv mjesta rođenja i pokopa ovoga biskupa u vrelima koja smo pregledavali navodi se u različitim oblicima: Schiler Tabor, Shler Tabor, Siler Tabor, Shil(l)-er Tabor. U raspravnom tekstu koristimo naziv toponima Šilentabor koji se danas koristi. Radi se o naselju u Republici Sloveniji. Prema De Franceschiju, obitelj Raunach imala je u drugoj polovini 16. stoljeća istoimeni kaštel u Kranjskoj, kamo je prebjegao pazinski svećenik i protestantski aktivist Matija Živčić i gdje je i umro (DE FRANCESCHI, *Storia documentata...*, str. 217). Podatak o toponimu poklapa se s nekoliko kartografskih prikaza iz prve polovine 18. stoljeća (1716., 1742.), gdje stoji kao toponim *Raunach*, u čijoj je neposrednoj blizini Šilentabor (Luciano LAGO-Claudio ROSSIT, *Descriptio Histriae. La penisola Istriana in alcuni momenti significativi della sua tradizione cartografica sino a tutto il secolo XVIII*, Lint, Trieste 1981., str. 201, 203).

¹⁶ DE FRANCESCHI, *Storia documentata...*, str. 194, 299, 341, 352, 376, 407-409, 442-443.

¹⁷ Danijela JURIČIĆ ČARGO, „Arhivska građa za povijest Pazina i Pazinske grofovije u upravnim fondovima Arhiva Republike Slovenije 1492–1783“, *Vjesnik istarskog arhiva* (dalje: VIA), 2-3(1994), str. 223, 236. I Katalog pićanskih biskupa, sastavljen sredinom 18. stoljeća, navodi da

dler navesti da je bio gospodarom Šilentabora i Momjana,¹⁸ što prema njegovim potpisima potvrđuju, osim ostalih historioografa, ujedno i vrela koja smo pregledavali.¹⁹ Njegovo plemićko obiteljsko porijeklo zacijelo je pridonijelo putanji njegove crkvene karijere, kao što je bio i običaj onoga vremena.²⁰

De Franceschi će za Raunnocha napisati da je bio vješt u pisanju na talijanskom jeziku, koji je naučio kod isusovaca u Rijeci.²¹ Neprijeporno je humanističke predmete studirao u Ljubljani, a filozofiju u Grazu.²² Nastavak obrazovanja u smislu njegove teološke formacije uslijedio je u razdoblju 1652. – 1653. u Rimu, gdje će biti članom glasovitog Kolegija *Germanicum et Hungaricum*²³ te će u tom gradu studirati slučajeve savjesti.²⁴

Kanonikom u Ljubljani postao je 1656. godine.²⁵ Kao član stolnog kaptola sv. Nikole imao je određenih poteškoća, na što nas upućuje sačuvana dokumentacija iz fonda Ljubljanskog kaptola.²⁶ Postavši biskupom, njegovo kanoničko mjesto u stolnoj crkvi Ljubljane ostat će upražnjeno, ali ne zadugo. Naime, car Leopold ispravom objavljenom u Beču od 17. travnja 1670. predložio je, po pravu koje mu

je Raunnoch potomak stare barunske obitelji iz Kranjske. (Župni arhiv Pićan, *Series Episcoporum Petenensium*). Zahvaljujem preč. Antunu Kureloviću, župniku Pićna, na srdačnoj susretljivosti prilikom istraživanja u arhivu Župe Pićan.

¹⁸ KANDEL, *Pel fausto ingresso...*

¹⁹ Krajem 15. stoljeća Momjan prelazi u ruke obitelji Raunach ili Raunacher, njemačke plemićke obitelji iz Kranjske, što će trajati sve do 1548., kada prelazi u ruke venecijanske plemićke obitelji Rota (DE FRANCESCHI, *Storia documentata...*, str. 298-299), čiji će ostati sve do sredine 19. stoljeća. Obitelj Raunach pokušat će vratiti kaštel pozivajući se na *ius sanguinis*, no bezuspješno (Denis VISINTIN, „Descrizione di Momiano e suo territorio“, VIA 25(2018), str. 105-107). Moguće je da u tome treba tražiti razlog što se biskup Raunnoch potpisuje kao gospodar Momjana, iako to *de facto* nije bio.

²⁰ O kleru, biskupskim imenovanjima i društvu europskoga ranog novovjekovlja, vidi: Mario ROSA, *Clero cattolico e società europea nell'età moderna*, Laterza, Roma 2006.

²¹ DE FRANCESCHI, *Storia documentata...*, str. 341.

²² Archivio storico del Collegio Germanico e Ungarico (dalje: ACGU), Hist No 1, str. 483.

²³ DOLINAR, *Raunach...*, str. 363.

²⁴ ACGU, Hist No 1, str. 483; ACGU, Hist 16, str. 241; Već je 1556. godine osnovana katedra za proučavanje slučajeva savjesti pri isusovačkom Rimskom kolegiju. Taj se predmet studirao tijekom dvije godine (Margherita PALUMBO, „*Conscientia, casus conscientiae*“, u: Roberto PALAIA (ur.), *Coscienza nella filosofia della prima modernità*, Olschki, Roma-Firenze 2013., str. 217).

²⁵ DOLINAR, *Raunach...*, str. 363.

²⁶ Nadškofijski arhiv Ljubljana (dalje: NALJ), Kapiteljski arhiv, ŠAL/KAL fasc. 87, svežanj 37: Pritužba stolnog kaptola protiv Raunocha zbog „beneficia incompatibilia“ 1662. Zahvaljujem arhivistici Nadškofijskog arhiva u Ljubljani mag. Mariji Čipić Rehar, koja mi je svojim savjetima uvelike pomogla u pronalasku vrela.

pripada kao kranjskom vojvodi, ljubljanskom biskupu Josipu Rabatti da na katedralnu kanoničku poziciju umjesto nekadašnjeg kanonika baruna Raunnocha dođe Juraj Žiga pl. Edling s licencijatom iz teologije.²⁷ I nakon što je postao biskupom u Pićnu, Raunnoch će biti povezan s ljubljanskim kaptolom. Naime, kako piše Tomasin, uz titulu carskog savjetnika, zbog skromnosti prihoda, bit će mu dodijeljen i beneficij vezan uz oltar sv. Barbare u ljubljanskoj prvostolnici.²⁸ Iz popisa beneficija pićanskih biskupa sastavljenog 1765. godine, za Raunnocha se uz onaj sv. Barbare navodi i jednostavni beneficij u Toplicama.²⁹

Očevidno mu neugodnost iz kanoničkog razdoblja nije bila zapreka za nastavak hijerarhijskog napredovanja u Crkvi. Na prijedlog grofa Ferdinanda von Münsterberga car Leopold I. imenovao ga je 17. travnja 1670. biskupom Pićna. Papa ga je potvrdio 15. prosinca iste godine, a posvećen je 10. siječnja 1671.³⁰ Oko posvećenja je bilo poteškoća, jer je na ovim prostorima biskupima teško putovati, a time ih i naći trojicu koja će doći na ređenje. Iz navedenog je razloga zamoljeno da mu se dopusti da ga zaredi jedan biskup, a da mu u činu ređenja asistiraju dva mitronosna opata, što je u konačnici papa Klement X. (1670. – 1676.) i dopustio.³¹ Poznato nam je da je biskupsko ređenje izvršio ranije spomenuti ljubljanski biskup grof Josip Rabatta.³²

²⁷ Marija ČIPIĆ REHAR, *Listine nadškofijskega arhiva Ljubljana 1501-2015*, Nadškofija Ljubljana, Ljubljana 2016., str. 343-344.

²⁸ TOMASIN, *Storia ecclesiastica di Trieste e dell'Istria...*, str. 52-53.

²⁹ 1678. Andrea Daniel Barone à Raunach hà goduto il Beneficio Semplice in Toplice, et altro di S(anta) Barbara in Lubiana (Arhiv Republike Slovenije (dalje: ARS), SI AS 7, kutija 255; taj je popis sastavio kapitularni vikar i kanonik Gian Battista Vlach u Pićnu 18. lipnja 1765.). Za sada nam nije moguće napisati sa sigurnošću koji lokalitet danas predstavlja u ovom izvoru naveden toponim „Toplice“.

³⁰ DOLINAR, *Raunach...*, str. 363; Vlasnik Pazinske knežije u razdoblju 1665. – 1701. godine bila je obitelj Auersperg, koja je bila među viđenijim plemićkim kućama Austrije. Imali su pravo predlagati caru kandidate za pićansku biskupsku katedru kao što su to ranije imali i grofovi Porzije. Posjedovali su i Münsterberg i Frankenstein u Šleskoj (DE FRANCESCHI, *Storia documentata...*, str. 114, 116; Đurđica KRIŽMAN-ZORIĆ, „Auersperg“, u: *Istarska enciklopedija*, Zagreb 2005., str. 38).

³¹ (...) per la sua assenza dalla Curia, far consecrare in quelle parti, dove con grandissima difficoltà, e scmodo potrà far venire tre Vescovi per la di lui Consecrazione (...) (AAV, Sec. Brev. 1461, str. 310-311)

³² TOMASIN, *Storia ecclesiastica di Trieste e dell'Istria...*, str. 52. O Giuseppeu Rabatti (1664.-1683.), vidi: Silvano CAVAZZA, „Rabatta Giuseppe Antonio“, u: *Dizionario biografico dei Friulani*, <http://www.dizionariobiograficodeifriulani.it/rabatta-giuseppe-antonio/> (posjećeno 20. rujna 2019.); France M. DOLINAR, *Ljubljanski škofje*, Družina, Ljubljana 2007., str. 142-148.

Ono što će Raunnocha bitno obilježiti već od početka biskupske službe jest njegova bolest.³³ Kako sam navodi u relaciji *Ad limina* iz 1675. godine, bolovao je od upale zglobova i kamenaca te je tada bio gotovo u nepokretnom stanju.³⁴ I devet godina kasnije žalit će se da je cijelo ljeto svakog drugog ili trećeg dana tražio posjet liječnika, a mnogo puta i kirurga, te je stalno bio u krevetu.³⁵

Društvene i gospodarske prilike na Pićanštini u Raunnochovo vrijeme

Stanje na području biskupije u Raunnochovo vrijeme bilo je daleko od priželjkivanog. Tek je prošlo sedamnaest godina od tzv. Pićanske bune, tijekom koje su buknuili krvavi nemiri širom Pazinske grofovije sa završnicom u samom Pićnu, gdje su pobunjenici uhvatili upravitelja grofovije Bottonija i njegova tajnika, mučili ih i nakraju ubili. Nisu stali na tome već su profanirali katedralu, provalili i opustošili biskupski dvor, oteli pokretninu i biskupovu imovinu, uništili podove, porušili pregradne zidove. Raunachov prethodnik na pićanskoj katedri, biskup Vaccano, lišen je sredstava za egzistenciju, trebao ih je tražiti da bi preživio. Po pravdu je išao sve do carskoga dvora u više navrata te se borio za opstanak do 1659. godine, kad se konačno mogao vratiti u Pićan.³⁶ I Raunnoch će zabilježiti nesretnu sudbinu biskupskog arhiva konstatirajući kako su za vrijeme bune 1653. bile uništene sve knjige i stare povelje u biskupskom dvoru u Pićnu osim rukopisa *Iuria episcopalia*. Biskup Raunnoch navodi da se mora brinuti za hostije i misno vino te za ulje vječnoga svjetla. Stipendij za tihu misu u njegovo vrijeme iznosio je osam novčića (*soldini*), a za pjevanu njih dvanaest, dok se štolarina za pogreb sastojala od hljeba kruha, mjere vina i voštanice vrijedne jedan novčić. Biskup se, nadalje, jada kako su mu skromni prihodi u Pićnu. Svi njegovi prihodi u naravi nisu iznosili više od 300 forinti. Dva su kanonika uživala male kaptolske prihode, a treći je primao od zajednice u naravi vrijednost od 30 forin-

³³ DOLINAR, *Raunach...*, str. 363.

³⁴ (...) *dolores Podagrae, manum, pedumque ac Calculi gravissimos cruciatus* (...) (AAV, Petinen. S. Congr. Cocilii Relationes 631, 1675.); GRAH, *Izvoještaji pićanskih biskupa...*, str. 9.

³⁵ NALJ, Kapiteljski arhiv, ŠAL/KAL fasc. 95, svežanj 3, 15. studenog 1684. Terapija 17. stoljeća slijedila je stoljetnu tradiciju prema kojoj pretežu dijetetske metode, puštanje krvi i purgiranje te se rabe biljni, životinjski i mineralni pripravci (Ante ŠKROBONJA, Amir MUZUR i Vlasta ROTSCCHILD, *Povijest medicine za praktičare*, Adamić, Rijeka 2003., str. 108).

³⁶ GRAH, *Izvoještaji pićanskih biskupa...*, str. 6. Posebno o buni Pićanaca vidi: Miroslav BERTOŠA, „Mletačke arhivske vijesti o buni seljaka u Pazinskoj grofoviji godine 1653.” *Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu* (dalje: VHARP), 18(1973), str. 153-160; Ivan GRAH, „Nekoliko vijesti o pićanskoj buni 1653. godine u izvještajima pićanskih biskupa ‘ad Limina’”, VHARP, 21(1977), str. 351-354.

ti godišnje.³⁷ Financijska sredstva biskupije Raunnoch smatra nedostatnima za pola godine djelovanja u Pićnu, pa treba trošiti prihode i izmoljena sredstva koja mu dolaze izvan biskupije za pokriće troškova.³⁸

Ni crkveni inventar nije bio u uzornom stanju. Sačuvan je dokument koji svjedoči da su gastaldi, loše upravljajući bratovštinama, trošili njihov novac a da nisu vodili računa o potrebama pojedinih crkava. Stoga je biskup Raunnoch 1685. godine, zbog nepriličnog stanja liturgijske opreme u katedrali, naložio da se proda bratovštinsko vino i da mu se dade dobiveni novac, a on ga je prosljeđio *Zvanetu Bartolomiolu* iz Pazina koji je nabavio i platio tim novcem paramente i ostalu naručenu opremu iz Venecije. Ta je dopremljena morskim putem do Rovinja, pa kopnenim putem u Pazin i konačno u Pićan.³⁹

Raunnoch je upravljao biskupijom koja je imala, što je rijetko kad u izvještajima iz 17. stoljeća navedeno, preciznih 3.769 stanovnika i svi su bili katolici⁴⁰ raspoređeni u četrnaest župa.⁴¹ Svećenik bi, u Raunnochovo vrijeme, za krštenje dobio jednog janjca, kako nam svjedoče upisi na margini u matičnoj knjizi krštenih pićanske župe.⁴² Ista praksa, ali zacijelo kao nagrada biskupu, opaža se i za sakrament Svete potvrde.⁴³

Tommasini, sredinom 17. stoljeća, tj. u vrijeme biskupa Marenzija (1637. – 1646.) navest će da u Pićnu i bližoj okolici živi više od stotinu obitelji, dobre naravi. Stanovništvo se u to vrijeme u Pićanštini, sukladno istome horografu, bavilo proizvodnjom ukusnog vina jer su vinogradi zasađeni na brežuljcima i padinama na udaru sunca. Ne uspijevaju proizvesti veće količine žitarica jer nemaju dovoljno prikladne zemlje za te kulture. Osim ratarstvom, Pićanci su se bavili i uzgojem stoke krupnog i sitnog zuba. Pićan je, osim vinom, ujedno bogat živom vodom. Na prostoru Gračišća bio je i manji broj maslinika, a u Lindarščini su postojali mlinovi i potoci s izvorima vode.⁴⁴

³⁷ GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 9-10.

³⁸ NALJ, Kapiteljski arhiv, signatura ŠAL/KAL fasc. 95, svežanj 3, 15. studenog 1684.

³⁹ Dokument je zapisan pri kraju Knjige ređenja u Pićnu (JELINČIĆ, *Knjiga ređenja...*, str. 258-259).

⁴⁰ GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 9-10.

⁴¹ (...) *habeo Parochias quatordecim* (...) (AAV, Petinen. S. Congr. Cocilli Relationes 631, 1. listopada 1675.)

⁴² Državni arhiv u Pazinu, HR-DAPA-861, Zbirka preslika gradiva iz arhiva i ustanova Republike Hrvatske 1971-2005, 1.2 Preslici iz Zbirke mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji. Župni arhivi Porečke i pulske biskupije i Matični uredi Istarske županije, Matična knjiga krštenih Pićan 1664-1732. (dalje: MKK Pićan), 23. 6. 1675. (*Agnum debet*); 3. 6. 1679. (*Debet Agnum*). Zahvaljujem kolegama iz čitaonice DAPA na ljubaznoj susretljivosti prilikom ovog istraživanja.

⁴³ MKK Pićan, 31. 3. 1682. (*Agnello per la Cresima dovrà dar il Smocovich*).

⁴⁴ Giacomo Filippo TOMMASINI, „De Commentari storici geografici della Provincia dell'Istria,

Geografski promatrano, područje Pićanštine većim je dijelom brežuljkast kraj koji je, prema Petroniju, čime se preklapa s Tommasinijevim navodima, davao slab urod žitarica i stočne hrane. S druge strane tu manjkavost nadomjestio je spomenutim kvalitetnim vinom. U dolini uz Rašu postojale su livade s bogatom ispašom koje bi mnogo puta poplavila Raša, čiji bi vodostaj osobito narastao u vrijeme kišnih razdoblja.⁴⁵

Kad smo kod vode, nepoznati kroničar prenosi nam podatak da je u Pićanštini u vrijeme biskupovanja Raunnocha, preciznije 1683. i 1685. godine, vladala velika suša. Toliko je bila žestoka da se na cijelom tom području nije moglo naći ni bure vode. Isti je kroničar pribilježio nekoliko rečenica o bitki kod Beča 1683. godine.⁴⁶ Kako je poznato, na poticaj pape Inocenta XI. 1684. stvorena je Sveta liga, koja je obuhvaćala, osim Svete Stolice i Habsburške Monarhije, još nekoliko europskih sila oko borbe protiv Osmanskog Carstva. Ratno stanje trajalo je sve do 1699. godine potpisivanjem mira u Srijemskim Karlovcima.⁴⁷ Odjeci toga rata osjećali su se i u Pićanštini Raunnochova vremena jer je ovaj pisao u Ljubljani žaliti se na siromaštvo svoje biskupije te iskazujući teškoće u plaćanju nameta uvedenog zbog spomenutog rata. Tako saznajemo da je biskup 1683. godine platio 20 njemačkih forinti u ime biskupije kao i dodatna sredstva kao nositelj prava beneficija izvan Pićanske biskupije poput onog vezanog uz oltar svete Barbare u Ljubljani.⁴⁸

Neovisno o siromaštvu biskupije, stanovništvo je, sukladno pisanju putopisca Valvasora, također istovremenika biskupa Raunnocha, bilo izrazito gostoljubivo i prijazno.⁴⁹ Promotrimo li podatke o broju krštenih u vrijeme Raunnochova biskupovanja, ne zamjećujemo dramatične promjene (vidi tablicu I). Jedino se smrtnost žiteljstva povećala 1680. godine, no za navedeno stanje nemamo zabilježenih uzroka (vidi tablicu II).

libri otto", *L'Archeografo Triestino* 4(2008), reprint, str. 496-497.

⁴⁵ Dok je Tommasinijev tekst nastao oko 1650. godine, Petronijev je kompilatorski rad sastavljen 30-ak godina kasnije uglavnom prema Tommasinijevu rukopisu (Prospero PETRONIO, *Memoire sacre e profane dell'Istria*, G. Borri (uredio), str. 8-9; 225).

⁴⁶ Hrvatski državni arhiv (dalje: HDA), HR-HDA-819, Osobni fond Vjekoslav Spinčić, kutija 134 (fragmenti Pićanskog kaptola), kronika.

⁴⁷ Slaven BERTOŠA, *Svjetska povijest modernoga doba (XVI.-XIX. stoljeće) s posebnim osvrtom na Apeninski poluotok*, Profil, Zagreb 2004., str. 97; Eamon DUFFY, *Sveci i grešnici. Povijest papa*, Otokar Keršovani, Rijeka 1998., str. 188; Hubert JEDIN, *Velika povijest Crkve*, sv. 5., Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1978., str. 113-114; Ante NAZOR / Zoran LADIĆ, *Povijest Hrvata. Ilustrirana kronologija*, Multigraf, Zagreb 2003., str. 235.

⁴⁸ NALJ, Kapiteljski arhiv, signatura ŠAL/KAL fasc. 95, svežanj 3, 28. rujna 1684.

⁴⁹ Zvonimir SUŠIĆ, „Valvasor o Istri“, *Dometi*, 10 (1970), str. 84.

Tablica I. Broj krštenih po godinama u Pićnu (izvor: Matična knjiga krštenih Župe Pićan, 1664. – 1732.)

Godina	1670.	1671.	1672.	1673.	1674.	1675.	1676.	1677.	1678.
Ukupni broj krštenih	33	39	29	40	21	23	28	22	21
Godina	1679.	1680.	1681.	1682.	1683.	1684.	1685.	1686.	
Ukupni broj krštenih	28	25	32	47	36	37	29	38	

Tablica II. Broj umrlih po godinama u Pićnu (izvor: Matična knjiga umrlih Župe Pićan, 1664. – 1775.)

Godina	1670.	1671.	1672.	1673.	1674.	1675.	1676.	1677.	1678.
Ukupni broj umrlih	17	9	17	21	12	16	13	14	14
Godina	1679.	1680.	1681.	1682.	1683.	1684.	1685.	1686.	
Ukupni broj umrlih	26	41	15	8	11	13	14	26	

Ređenja u pićanskoj katedrali⁵⁰

Jedno od temeljnih poslanja biskupa jest ređenje svećenika, tj. dijeljenje svetih redova. Raunnoch je tijekom svoje biskupske službe u Pićnu dijelio redove 42 kandidata, pri čemu je podijelio 17 svećeničkih redova (*presbyteratus*) i 33 podđakonata (*subdiaconatus*) i đakonata (*diaconatus*), a četiri niža reda (*ostiariatus*, *lectoratus*, *exorcistatus* et *accolitatus*) deset puta u cjelini. Kao početak ulaska u klerički stalež uzima se tonzura koju je taj biskup podijelio deseterici kandidata.⁵¹ Vidljivo je iz ovdje iznesenih brojeva i tablice ređenika da nisu svi kandidati dobili sve svete redove do prezbiterata u Pićnu, baš kao što nisu ni svi oni koji su zaređeni za svećenike ostale niže ili više redove dobili od istog ordinarija u Pićnu.

⁵⁰ Podatci koje navodimo u ovom poglavlju najvećim dijelom predstavljeni su u zasebnoj tablici III, a njih, kao i ostale detalje navedene u ovom poglavlju, crpili smo iz objavljene Knjige ređenja Pićanske biskupije (JELINČIĆ, *Knjiga ređenja u Pićnu...*, str. 79-90).

⁵¹ Vidi o tome: JELINČIĆ, *Knjiga ređenja u Pićnu*, str. 19.

Ređenici su bili iz različitih biskupija:⁵² Akvilejska biskupija (4), Pulska biskupija (9), Porečka biskupija (3) i Ljubljanska biskupija (3). Dakle, čak 19 kandidata bilo je iz stranih dijeceza, dok je iz vlastite biskupije zaredio osjetno manje kandidata, tj. 12 osoba. Mjesta iz kojih su dolazili ređenici Pićanske biskupije jesu sljedeća: Novaki, Zarečje, Pićan i Gračišće. Potonje mjesto snažno prednjači u odnosu na ostala mjesta te biskupije s čak sedam kandidata. Gračišće je bilo osobito plodno duhovnim zvanjima, što vidimo i po nizu svećenika koji su dijelili sakrament krštenja u toj župi u razdoblju Raunnochove službe, a za koje pretpostavljamo da su porijeklom iz te župe.⁵³ Sačuvan je podatak o đakonu Petru An(i)čiću, također iz Gračišća, kojem je biskup Raunnoch dao dozvolu za primanje svećeničkog reda u Ljubljani,⁵⁴ a prethodno ga je zaredio za đakona u Pićnu. Za dva kandidata nije navedeno mjesto Pićanske biskupije iz kojeg dolaze.

Redio je najviše dijecezanskih kandidata, njih ukupno 32, a ostali su bili redovnici. Franjevački su kandidati prednjačili po broju, bilo ih je ukupno šest, s time da su izvorno pripadali različitim provincijama: Bosansko-hrvatskoj (*Provincia Bosnae Croatiae*), Štajerskoj (*Provincia Styriae*) i Dalmatinskoj (*Provincia Dalmatiae*). Najviše detalja izrijeком je navedeno u zapisu primanja tonzure i nižih redova u Pićnu za fra Ladislava Tikvića, koji je bio nastanjen u pazinskom franjevačkom samostanu, a bio je i članom Bosansko-hrvatske franjevačke provincije, kojoj je u to vrijeme pripadao pazinski samostan.⁵⁵ Ostali redovnici koji su primili svete redove od biskupa Raunnocha bili su dvojica pavlina iz samostana u Svetom Petru u Šumi te Dionizije Fister kao jedini član Milosrdne braće sv. Ivana od Boga.⁵⁶ Biskup Raunnoch strane je kandidate redio po dopuštenju njihova ordinarija ili, u slučaju redovnika, po dozvoli provincijalnog poglavara. Spomenutog Dionizija Fistera, člana Milosrdne braće, zaredio je za đakona po odobrenju generala toga reda. Ostaje otvorenim pitanje zašto je pićanski biskup redio tolike kandidate iz drugih biskupija. Moguće je da su ovi bili na studiju

⁵² Informacije u rukopisnoj knjizi ređenja Pićanske biskupije nisu u nju unošene sustavno, što je razlog da sljedeće podatke o porijeklu donosimo tek za one koji su kao takvi izrijeком upisani ili se iz zapisa to dade pouzdano zaključiti.

⁵³ Vidi poglavlje u ovom članku: *Pastoralni suradnici i djelovanje u drugim župama: primjer Gračišća i Lindara*

⁵⁴ *Dilecto nobis in Christo Petro Ancich de Gallignana (...)* (NALJ, Kapiteljski arhiv, ŠAL/KAL fasc. 38, svežanj 23., 13. studenog 1676.)

⁵⁵ Alfons FURLAN, *Povijest franjevačke crkve i samostana u Pazinu*, Pazin 1913., str. 15.

⁵⁶ Red hospitalaca, tj. Milosrdne braće sv. Ivana od Boga, vodio je hospital u Trstu početkom 17. stoljeća te je imao namjeru preuzeti i onaj u Pazinu 30-ih godina istog stoljeća (DE FRANCESCHI, *Storia documentata ...*, str. 463-464).

u Rijeci unutar Isusovačkog kolegija, pa da im je zemljopisno najbliži biskup bio upravo pićanski ordinarij. Sa strane crkvenoga prava, kandidati susjednih biskupija i raznih redovničkih provincija, osobito s prostora uprave Mletačke Republike, imali su dopuštenja svojih ordinarija i provincijala za primanje svetih redova u Pićnu, a što je gotovo redovito zabilježeno u Knjizi ređenja.

Kao mjesto ređenja u više je navrata navedena biskupova kućna kapela posvećena sv. Ani, a od 1675. godine navodi se kao njezin titular Blažena Djevica Marija.

Promotrimo li vremenski tijek podjeljivanja svetih redova, zamjećujemo da je Raunnoch u većini slučajeva kandidate posvećivao od nižih redova do prezbitera unutar godine dana. Ima svega nekoliko iznimaka, tj. da je između ređenja prošlo tri ili više godina.

Tablica III. Ređenja u Pićnu 1670. – 1686. (izvor: Jakov JELINČIĆ, Knjiga ređenja u Pićnu (1632. – 1783.), Pazin, 2015.)

Redni broj	Titula / ime i prezime	Mjesto dolaska	Biskupija/provincija/red	Red/datum
1	Georgius Schaus	Carniolum Circlensem	diocesis Aquileiensis	28. svibnja 1671. (presbyteratus)
2	Joannes Juriziz	-	diocesis Petinensis	23. svibnja 1671. (subdiaconatus) 19. rujna 1671. (diaconatus) 19. prosinca 1671. (presbyteratus)
3	Vincentius Sestan	Novacensis	Petinensis diocesis	23. svibnja 1671. (subdiaconatus) 24. rujna 1672. (diaconatus) 17. veljače 1674. (presbyteratus)
4	Georgius Sidariz	Sarecensis (Zarečje)	diocesis Petinensis	23. svibnja 1671. (diaconatus); 1671. (presbyteratus)
5	Ioannes Jacobus Khos	-	diocesis Aquileiensis	19. rujna 1671. (subdiaconatus), 20. rujna 1671. (diaconatus), 21. rujna 1671. (presbyteratus)

6	Georgius Pozik	Pisinensis	Parentinae dioecesis	19. prosinca 1671. (presbyteratus)
7	Marinus Bel(l) az	de hac civitate	dioecesis Petinensis	19. prosinca 1671. (primam tonsuram et quatuor minores ordines); 19. rujna 1676. (prebyteratum)
8	Marinus Bobik	de Metlika, Albonensis	dioecesis Polensis	19. prosinca 1671. (subdiaconatus)
9	Ioannes Hlai (Claii)	Gallignanensis	dioecesis Petinensis	19. prosinca 1671. (primam tonsuram et quatuor minores ordines); 17. veljače 1674. (presbiteratus)
10	Ioannes Baptista Dunaisekh	Tifferensis	dioecesis Aquileiensis	2. travnja 1672. (diaconatus), 3. travnja 1672. (presbyteratus)
11	Georgius Salostnik	-	Labacensis dioecesis	24. rujna 1672. (diaconatus)
12	fra Hermenegildus Troiaz(?)	-	Ordinis Sancti Francisci Minoris Observantiae	24. rujna 1672. (prebyteratus)
13	fra Melchiores Mulich	-	Ordinis Sancti Francisci Minoris Observantiae	24. rujna 1672. (prebyteratus)
14	Ioannes Widmaier(?) (Wiidmaier)	-	Labacensis dioecesis	30. listopada 1672. (primam tonsuram et quatuor minores ordines); 1. studenog 1673. (subdiaconatus); 29. studenog 1673. (diaconatus)

15	Nicolaus Gabriele Sponza	Rovignensis	Parentinae dioecesis	30. listopada 1672. (exorcistatum et accolitatatum); 30. listopada 1672. (subiaconatus); 1. studenog 1672. (diaconatus); 6. studenog 1672. (presbiteratus)
16	Illustrissimus Dominus Ioannes Georgius Noibaus	dominus Novi Scholii		1. studenog 1673. (primam tonsuram et quatuor minores ordines); 10. ožujka 1674. (presbyteratus)
17	Preillustris Dominus Dominus Jacobus Alexandrus Posarelli (Posareli)	-	(ipsius familiaris) Aquileiensis dioecesis	22. prosinca 1674. (primam tonsuram et quatuor minores ordines); 30. ožujka 1675. (subdiaconatum); 8. lipnja 1675. (diaconatus); 21. rujna 1675. (presbyteratum)
18	Dominus Iosephus Michaelis Loschi	canonicus Bersecensis	Polensis dioecesis	30. ožujka 1675. (diaconatus) 21. rujna 1675. (presbyteratum)
19	Simone Svecich		Petinensis dioecesis	30. ožujka 1675. (presbyteratus)
20	reverendus dominus Michaelis Rogovich	Boliunensis	dioecesis Polensis	30. ožujka 1675. (diaconatus)
21	Matthius Curil	Castavensis	Polensis dioecesis	21. rujna 1675. (subdiaconatum)
22	frater Modestus Rhonihar		Ordinis Sancti Francisci Minoris Observantiae provinciae Bosnae Croatiae	21. rujna 1675. (subdiaconatum)
23	Mathius Lucich	Castvanensis	Polensis dioecesis	21. rujna 1675. (diaconatum)

24	Ludovicus Vasorovich	Fluminensis	Polensisi dioecesis	21. rujna 1675. (presbyteratum)
25	Valerius Muffich	Fluminensis	Polensis dioecesis	21. rujna 1675. (presbyteratum)
26	Georgius Braissam	de Gallignana	huius dioecesis	19. rujna 1676. (ad ostiariatum, lectoratum, exorcistatum et accolitatum)
27	frater Franciscus Ipsa	-	Ordinis Sancti Pauli Primi Eremitae	19. rujna 1676. (ad ostiariatum, lectoratum, exorcistatum et accolitatum); 19. rujna 1676. (subdiaconatum); 20. rujna 1676. (diaconatum); 21. rujna 1676. (presbyteratus)
28	Ioannes Baptista Carlovich	de Gallignana	huius dioecesis	19. rujna 1676. (diaconatum)
29	Petrus Anicich	de Gallignana	huius dioecesis	19. rujna 1676. (diaconatum)
30	Ioannes Domenissich	Gallignanensis	Petenensis dioecesis	26. ožujka 1678. (presbyteratus)
31	Franciscus Claii	de Gallignana	-	26. ožujka 1678. (ad ostiariatum, lectoratum, exorcistatum et accolitatum); 26. ožujka 1678. (subdiaconatum); 25. rujna 1678. (diaconatum)
32	frater Dionisius Fister		religionis Beati Joannis de Deo nullius dioecesis	26. ožujka 1678. (ad ostiariatum, lectoratum, exorcistatum et accolitatum); 26. ožujka 1678. (subdiaconatum); 25. rujna 1678. (diaconatum)

33	Mathaeus Barcich	Fluminensis	Polensis dioecesis	26. ožujka 1678. (subdiaconatum)
34	Andreas Lullaz	Fluminensis	Polensis dioecesis	26. ožujka 1678. (subdiaconatum)
35	frater Hugolinus Seiyfridt (Seifridt)		Ordinis Minorum Sancti Francisci provinciae Styriae	26. ožujka 1678. (subdiaconatum); 20.kolovoza 1678. (diaconatum)
36	Sebastianus Sargar	Cramburgensis (Kranj)	Labacensis dioecesis	26. ožujka 1678. (diaconatum)
37	Reverendus frater Ioannes Dobrilovich		Tertii Ordinis Sancti Francisci provinciae Dalmatiae	26. ožujka 1678. (presbyteratum)
38	frater Ladislaus Tikvich	ex familia conventus Pisini	provinciae Bosnae et Croatiae, de Regularibus ex Minori Observantia	18. veljače 1680. (primam tonsuram et quatuor ordines minores)
39	Gregorius Andreas Bilassich	Pisinensis	Parentine dioecesis	2. lipnja 1680. (primam tonsuram et quatuor ordines minores)
40	Ioannes Grach	ex Galignana	huius dioecesis	2. lipnja 1680. (primam tonsuram et quatuor ordines minores)
41	frater Andreas Vicich	Fluminensis, ex conventu Sancti Petri in Silvis	Ordinis Sancti Pauli Primi Eremitae	24. kolovoza 1680. (primam tonsuram et quatuor ordines minores)
42	frater Nicolaus Mallecovich	Crapinensis, ex conventu Sancti Petri in Silvis	Ordinis Sancti Pauli Primi Eremitae	24. kolovoza 1680. (primam tonsuram et quatuor ordines minores)

Pastoralni suradnici i djelovanje u Pićnu

Promotrimo li biskupa Raunocha kroz prizmu njegovih suradnika i pastoralnog djelovanja, neke od aktivnosti na tome području uočljive su kroz jedinu relaciju *ad limina apostolorum* o stanju Pićanske biskupije koju je odaslao u Rim. Bilo je to 1675. godine, tj. pet godina nakon što je zasjeo na katedru sv. Nicefora. Kako je značajnije bolovao te bio gotovo u nepokretnom stanju, u Rim je poslao svojeg opunomoćenika župnika iz Cerovlja, imenom Grgur Karlović.⁵⁷ Tu su relaciju, osim samog biskupa, supotpisali katedralni kanonici Martin Gasprotić, Ivan Težak i Ivan Nicefor Zaglič. Naime pićanski je kaptol tada imao tri kanonika.⁵⁸

Ostali podatci o njegovim suradnicima i pastoralne aktivnosti izvire iz matičnih knjiga. Ako promotrimo dijeljenje sakramenata, zamjećujemo da je sam biskup imao prvo krštenje u Pićnu 27. kolovoza 1671. Kako čitamo iz zapisa, krstio je Mariju, zakonitu kćer Ivana Krstitelja Rovisa i njegove supruge Janje. Kumovi na krštenju bili su Ivan Švić i Anna Felicita a Raunoch.⁵⁹ Ivan K. Rovis zacijelo je bio ugledan mještatin jer su prilikom krštenja njegova sina Petra tome djetetu kumovi bili plemići Gašpar Rampel iz Pazina i plemkinja Magdalena, supruga plemića Kristofora Rampelija, pazinskog kapetana.⁶⁰

Drugo krštenje biskup je udijelio 9. lipnja 1681. Krstio je Jurja, zakonitog sina Jurja Težaka i njegove supruge Uršule. Kumovi na krštenju bili su velečasni An-

⁵⁷ GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 9.

⁵⁸ Grah navodi kao trećeg kanonika Ivana Nicefora Žagrića, no kako je, prema Matičnoj knjizi krštenih Pićan (1664. – 1732.), njegovo prezime redovito upisivano u obliku *Zaglich*, to je razlog da ga u ovom članku pišemo u hrvatskom obliku *Zaglič*, a koji je najbliži izvorniku (GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 9-10). Isto tako, u izvorniku relacije koju je vlastoručno potpisao stoji kao oblik imena i prezime: *Joannes Nicephorus Zaglich Canonicus Aetatis suae Annorum 39* (AAV, Petinen., S. Congr. Cocillii Relationes 631, 1. listopada 1675.).

⁵⁹ *Maria filia legitima Joannis Baptista Rovis et Agnetis ipsius uxoris fuit Baptizata ab Ill(ustrissi)mo et R(everendissi)mo d(omi)no d(omi)no Andrea Daniele de Baronib(us) a' Raunoh d(omi)no in Schiler Tabor et Momniano E(pisco)po Petinensis Co(m)pater(!) fuerunt d(omin)us Joannes Sfich et Ill(ustrissi)ma domicella Anna Felicita à Raunoch.* (MKK Pićan, 27.8.1671.) *Domicella* u ovom slučaju ima značenje neudane kćerke. (Marko KOSTRENCIĆ (priredio), *Lexicon latinitatis medii aevi Iugoslaviae*, Editio Instituti historici Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium, vol. I., Zagreb 1973., str. 389) U nastavku donosimo navode (nekoliko primjera) iz matičnih knjiga na način da slijedimo redoslijed upisa koji nužno ne prati kronologiju jer su neki upisi naknadni.

⁶⁰ *Die 15 Julij 1675 Ego P(res)b(ite)r Nicephorus Zaglich Baptizavi Petrum filium legitimum Joannis Baptista Rovis et ipsius Vxoris Agnetis Patrini fuerunt Do(mi)nus Ill(ustrissi)mi Do(mi)ni Christofori Rampelij Capitanij Pisininentis Com(ittat(us).* (MKK Pićan)

tonio de Bianchi, žminjski kanonik⁶¹, i Katarina, supruga suca Nikole Salamuna iz Gračišća.⁶²

Treće krštenje biskup Raunnoch obavio je 21. svibnja 1682. krstivši Franju Fabricija, zakonitog sina Ivana Krstitelja Tranquillija i *donne Stelle*, njegove supruge. Kumovi na krštenju bili su Mihovil Androcha iz Rijeke i Ana Magdalena, supruga baruna Kristofora Rampela, pazinskog kapetana.⁶³

Prema popisu krizmanika Župe Pićan, biskup Raunnoch podijelio je Svetu krizmu dana 12. lipnja 1672., što se poklapalo s blagdanom Presvetog Trojstva.⁶⁴ Tog je nadnevk a biskup Raunnoch krizmao ukupno 81 dijete.

Biskup je u Pićnu bio okružen nizom svećenika koji su uz njega vršili službu duhovnika toga mjesta.

Za Raunnochova biskupovanja, slijedeći upise u sačuvane matične knjige, u Pićnu su djelovali ovi svećenici: Ivan Nicefor Zaglič, koji će se prvi put u travnju 1682. zapisati kao arhiđakon.⁶⁵ Zaglič će imati i sluškinju Grguru, koja će pre-

⁶¹ O kanoniku Antoniju de Bianchi iz Žminja, vidi: Elvis ORBANČIĆ, *Društveni i religiozni život Porečke biskupije „a parte Imperij“ u 17. stoljeću. Primjer Pazina, Starog Pazina, Svetog Petra u Šumi i Žminja*. Sveučilište u Zagrebu (doktorska disertacija), Zagreb 2012., passim.

⁶² *Die 9 Junij 1681 Ill(ustrissim)us, nec non R(everendissim)us Do(min)us Andrea Daniel Liber Baro de Raunnoch Episcopus petenesis baptizavit Georgiu(m) filiu(m) legitimu(m) Geiorgij Tesach et eius coniuis Vrsule. Patrini fuerunt R(everend)us Domi(nu)s Antonius de Bianchi Canonicus Gmini et Catharina vxor Judicis Nicolai Salamun ex territorio Gallignane.* (MKK Pićan)

⁶³ *Die 21. Maij 1682 Al Ill(ustrissim)mo, et Reo(erendissim)mo Domi(no D(omi)no Antistite Andrea Daniele Li(bero) Bar(one) a' Raunnoch Franciscus Fabritius filius legitimus Per Ill(ustrissim)us Domi(nus) Joannis Bap(tis)te Tranquilli, et Don(ne) Stelle eius coniuis Baptizatus fuit; Patrini, Per Ill(ustrissim)us D(omi)nus Michael Androcha Fluminensis, nec non Ill(ustrissim)ma Do(n)na Anna Magdalena Vxor Ill(ustrissim)mi D(omi)ni Do(mi)ni Christophori Rampel Lib(ero) Bar(o) atq(ue) Capitanei Comitatus Pisini fuere.* (MKK Pićan)

⁶⁴ U uvodniku popisa uz njegovo ime i plemićku titulu slobodnog baruna stoji još da je *domino Shler Tabor, Episcopo Petinensi, nec non Sacre Regie Maestatis Cesareae Consiliario*. Popis krizmanika podijeljen je u dva dijela. Prvi dio popisa pisan je bez navođenja broja krizmanika, za razliku od drugog dijela. U oba dijela navedeno je uz svako ime krizmanika (ponegdje i prezime) još ime i prezime njegova ili njezina oca te ime i prezime kao i eventualni društveni položaj kuma. Uz prvi popis naveden je istim rukopisom nadnevak i ime biskupa, dok je u sljedećem popisu drugog rukopisa ostavljen prostor za upis nadnevk a i ime biskupa. Nakon njega slijedi popis krizmanika biskupa Marottija iz 1718. godine koji ima, kao i popis koji mu je prethodio, bez imena biskupa na marginama naveden broj krizmanika (povećava se po svakih deset). Moguće je da je drugi popis pripadao nekom od Raunnochovih nasljednika na biskupskoj katedri u Pićnu, a možda Marottiju. (Državni arhiv u Pazinu, HR-DAPA-861, Zbirka preslika gradiva iz arhiva i ustanova Republike Hrvatske 1971-2005, 1.2 Preslici iz Zbirke mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji. Župni arhivi Porečke i pulske biskupije i Matični uredi Istarske županije, DVD 18, Matična knjiga vjenčanih Pićan 1664-1776 (dalje: MKV Pićan) nenumerirano.)

⁶⁵ MKK Pićan: 14. 12. 1670. (*Ego P(res)b(ite)r Joannes Nicephorus Zaglich (...)*); 15. 4. 1682. (*Archidiaconus*).

minuti 1690. godine i upravo će kao sluškinja arhiđakona Zagliča biti upisana u maticu umrlih.⁶⁶ Zaglič će umrijeti 14. siječnja 1698. u Pićnu kao kanonik i arhiđakon.⁶⁷ Slijedi svećenik Petar Rovis, čiji se oblik prezimena mijenja u upisima u Ruvis, i to dosljedno od rujna 1674. nadalje.⁶⁸ On će umrijeti kao pićanski katedralni kanonik 12. prosinca 1701. i biti pokopan u grobnici pićanskih kanonika.⁶⁹ Kao kanonika nalazimo ga upisanog već 1675. godine u relaciji *ad limina*.

Martin Gasprotić navodi se kao pićanski svećenik, a ovaj će se, počev od veljače 1672., povremeno zapisivati u Maticu krštenih kao arhiđakon i (generalni) vikar, i to sve do svibnja 1676. godine. Kasnije se navodi bez titulacije.⁷⁰ On će preminuti u rujnu 1702. godine i biti pokopan u novoj kanoničkoj grobnici u pićanskoj katedrali.⁷¹

Kao generalni vikar navodi se i svećenik Ivan Krstitelj de Jacomettis. Ovaj će se od 1677. godine u Maticu krštenih zapisivati kao generalni vikar, što može značiti da je u spomenutoj službi naslijedio Gasprotića, a četiri godine kasnije navodi se i kao kanonik.⁷²

U Pićnu su u duhovničkoj službi još bili i sljedeći svećenici: Ivan Težak⁷³, Ivan Juričić⁷⁴, Marin Josip Bellazzi⁷⁵ i Grgur Benić.⁷⁶

⁶⁶ 1690. *Die 7 septembris obiit Gregoria Ancilla D(omi)ni Archidiaconi Zaglich* (Državni arhiv u Pazinu, HR-DAPA-861, Zbirka preslika gradiva iz arhiva i ustanova Republike Hrvatske 1971-2005, 1.2 Preslici iz Zbirke mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji. Župni arhivi Porečke i pulske biskupije i Matični uredi Istarske županije, DVD 19, Matična knjiga umrlih Pićan 1664-1775. (dalje: MKU Pićan))

⁶⁷ *Anno Domini 1698 Die 15 Januarij obiit R(everen)dus Dom(in)us Joannes Nicephorus Zaglich Can(onic)us et Archidiaconus huius Cathedralis*. (MKU Pićan)

⁶⁸ MKK Pićan: 6. 1. 1671. (*Ego P(res)b(ite)r Petrus Rovis*); 25. 10. 1673. (*Ego P(res)b(ite)r Petrus Ruuis*); 26. 10. 1673. (*Ego P(res)b(ite)r Petrus Rouis*); 11. 9. 1674. (*Ruuis*); 8. 3. 1676. (*R(everendo) Pietro Ruuis Can(onic)o*); 19. 11. 1686. (*Can(onic)us*).

⁶⁹ 1701 *Die 12 decembris obit Admodum Reverendus Petrus Ruvis Canonicus huius Cathedralis cum Sacramentis. Sepultus est in hac Cathedrali in Archa Canonicorum*. (MKU Pićan)

⁷⁰ MKK Pićan: 15. 1. 1671. (*Ego P(res)b(ite)r Martinus Gasprotich*); 10. 2. 1672. (*P(res)b(ite)r Martino Gasprotich Archidiacono nec non Vicario Petenensi*); 6. 11. 1672. (*Vicarius g(en)eralis*); 11. 5. 1676. (*Archidiaconus et Vicarius Generalis*).

⁷¹ 1701, *Die 8 septembris obiit R(everen)dus Martinus Gasprotich Archidiaconus huius Cathedralis munitus Sanctissimis Sacramentis sepultus est in Arca nova Canonicorum*. (MKU Pićan)

⁷² MKK Pićan: (*Ego Joannes Bapt(ist)a Jacomettis Vicarius Generalis*) 9. 6. 1677.; 14. 1. 1681. (*Canonicus(!) nec non Vicarius*).

⁷³ MKK Pićan: 10. 2. 1671. (*Ego P(res)b(ite)r Joannes Tesach*); 3. 1. 1679.

⁷⁴ MKK Pićan: 28. 5. 1673. (*Ego Presbiter Joannes Jurich*); 28. 5. 1673. Obavio je dva krštenja istoga dana.

⁷⁵ MKK Pićan: 26. 9. 1677. (*P(res)b(ite)r Marino Josepho Bellazzi*); 7. 2. 1683.

⁷⁶ MKK Pićan: 31. 3. 1682. (*Ego P(res)b(ite)r Gregorius Benich*) (dodano zapisano: *Agnello per la*

Od stranih svećenika koji su krstili u Pićnu u vrijeme tog biskupa navode se svega trojica svećenika: Toma Kansa, župnik Lovrana⁷⁷, dok su Ivan de Turi, župnik Novaka⁷⁸, i Ivan Jakov Brajša, župnik Gračišća⁷⁹, djelatni u župama na području Pićanske biskupije.

Krštenja su najviše obavili arhiđakon Zaglič (145) i kanonik Rovis/Ruvis (145), pa slijedi vikar Jacomettis (126), a potom kanonik Gasprotić (48). Ostali su svećenici to činili znatno manje puta. I u tim brojkama kao i brojčanim odnosima moguće je uočiti dio pastoralne aktivnosti prezbitera u Pićnu te ih promatrati kao posljedice njihovih hijerarhijskih položaja. Prezbiteri više hijerarhijske ravnini bili su daleko brojniji djelatnici sakramenta krštenja od onih niže rangiranih.

Slijedeći upise u Matičnu knjigu vjenčanih Župe Pićan za razdoblje biskupa Raunnocha, taj su sakrament dijelili sljedeći svećenici: kanonik Petar Rovis/Ruvis⁸⁰, generalni vikar Ivan Krstitelj de Jacomettis⁸¹ i arhiđakon Nicefor Zaglič⁸². U promatranom vremenu od 16 godina sveukupno su združili u brak 26 parova unutar pićanske župe, tj. podjeljivali su sakrament vjenčanja najizglednije u tamošnjoj katedrali. Biskup osobno u Pićnu to nije učinio ni u jednom zabilježenom slučaju.

Cresima dovra dar il Smocovich. Ovaj će svećenik preminuti 16. studenog 1692. u Pićnu. Vidi: MKU Pićan.

⁷⁷ *A R(everen)do Domino Thoma Chansa Parocho Louranae fuit baptizatus Joannes Antonius filius legitimus Supani Joannis Baptistae Rovis et eius coniuis Agnetis. Patrini fuere Perillustris R(everendissimi) Dominus Jacobus Rampelius Prepositus Pisini, et Catharna uxor Judicis Nicolai Salamun, ex Parochia Gallignane.* (MKK Pićan, 28. 5. 1680.). Župan Rovis preminut će 27. 2. 1694. (vidi: MKU Pićan) Toma Kansa spomenut je i u kronogramu u luneti iznad ulaznih vrata glavnog broda župne crkve sv. Jurja u Lovranu, gdje se iščitava godina 1700. kao godina početka obnove crkve. (Matea Jerman, „O drvenoj i mramornoj opremi župne crkve sv. Jurja u Lovranu“, u: *Zbornik Lovranščine 2*, Lovran 2012., str. 142)

⁷⁸ MKK Pićan: 7. 1. 1682. (...) *Joannes de Turi, Parocho novacensis* (...)

⁷⁹ MKK Pićan: 14. 5. 1675. (*Ego Parochus Joan(n)es Jacob(us) Braïssa*). Iako u ovom zapisu krštenja ne piše gdje je župnik, iz Matične knjige krštenih župe Gračišća 1667. – 1745. biva izvjesnim da je riječ o tamošnjem župniku.

⁸⁰ MKV Pićan: (*Ego Petrus Rovis*) 25. 11. 1671.; (*Ego Petrus Ruvis*): 18. 11. 1674.); 19. 11. 1674. (*Ruvis*); 20. 1. 1675. (*Ruvis*); 21. 11. 1683. (*Ruvis*); 24. 11. 1683. (*Ruvis*); 12. 11. 1683. (*Ruvis Canonico*); 27. 11. 1683. (*Ruvis*); 24. 10. 1684. (*Ruvis*); 12. 11. 1684. (*Ruvis*); 12. 11. 1684. (*Ruvis*); 25. 11. 1685. (*Ruvis Canonico*); 17. 7. 1686. (*Ruvis Canonico*); 14. 10. 1686. (*Ruvis Canonico*).

⁸¹ MKV Pićan: 15. 11. 1677. (*Joannes Baptista Jacomettis Vicarius*); 21. 11. 1677.; 21. 11. 1677. (*Vicarius*); 10. 1. 1678. (*Vicarius*); 31. 1. 1678. (*Canonico Cathedralis*); 26. 11. 1684. (*Canonico et Vicarius Generalis*); 28. 11. 1684. (*Canonico et Vicarius*); 18. 11. 1685. (*Vicarium*); 10. 11. 1686. (nema titule).

⁸² MKV Pićan: 17.11.1686. (*Archidiaconum*).

U sačuvanoj Matičnoj knjizi umrlih Pićna za razdoblje biskupa Raunnocha nalazimo uglavnom popise s oskudnim podatcima glede umrlih. Navođeni su po datumima preminuća bez navođenja drugih uobičajenih podataka. Jedva nešto detaljnije zabilježeno je preminuće pićanskog biskupa Pavla Budimira 3. travnja 1670. Na ovome mjestu navest ćemo kako je u promatranom razdoblju preminulo još nekoliko svećenika, Raunnochovih suradnika. Tako je dana 26. siječnja 1676. preminuo župnik Krbuna Matija Švogar (*Mattheus Sfogar*), a 29. kolovoza iste godine župnik Kringe Ivan Težak. Pretpostavljamo da je potonji bio rodom iz Pićna, a moguće je da je i pokopan na pićanskom groblju. Dana 21. veljače 1679. umro je svećenik Ivan Juričić a da nije navedeno kojoj je župi pripadao, tj. u kojoj ga je službi smrt zatekla. Kako osobu istog imena i prezimena nalazimo kao ređenika u Pićnu 1671. godine (vidi tablicu III), skloni smo zaključiti da je ovaj također bio djelatna na području Pićanske biskupije, no da je umro kao mlad svećenik. Dana 23. rujna 1683. preminuo je kanonik Ivan Težak, koji je zasigurno pripadao zboru pićanskih katedralnih kanonika, iako na popisu umrlih nije naveden takvom preciznošću. Kanonik Težak supotpisao je relaciju *ad limina* 1675. godine kao 75-godišnjak, što će reći da je preminuo u dobi od 93 godine.⁸³ Povijest ga je zabilježila i kao osnivača bratovštine Presvete krunice u Pićnu, a povezanost s biskupom Raunnachom jest i u tome što je ovaj naložio bratimima da naruče jednu pjevanu misu na godišnjicu osnivačeve smrti.⁸⁴

Premda se u dostupnim dokumentima orgulje spominju tek za biskupa Marenzija,⁸⁵ a za biskupa Vaccana rijetko su kada davale zvuk,⁸⁶ pićanska katedrala imala je svojeg orguljaša zasigurno i u vrijeme Raunnochova biskupovanja. Pretpostavljamo da je Stjepan Ugarković Dalmatinac, koji je preminuo u Pićnu 24. srpnja 1695. kao katedralni orguljaš, tu službu obavljao i u Raunnochovo doba.⁸⁷

⁸³ *Joannes Tesach Can(oni)cus Senior aetatis suae septuaginta 5* (AAV, Petinen., S. Congr. Cocilii Relationes 631, 1. listopada 1675.).

⁸⁴ Tullio VORANO, „I beni del capitolo di Pedena nei secoli XVII e XVIII”, *Atti del Centro di ricerche storiche di Rovigno*, 27(1997), str. 646.

⁸⁵ GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 6; Giuseppe RADOLE, *L'arte organaria in Istria*, Pàtron, Bologna 1969., str. 65.

⁸⁶ GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 7.

⁸⁷ MKU Pićan: 1695. Die 24. Julij obiit R(everen)dus P(res)b(ite)r Stephanus Vgarcovich Dalmata, *Organista huius Cathedralis*. Ugarković je naime kao orguljaš ranijih godina, 60-ih i 70-ih, djelovao i u Pazinu (ORBANIĆ, *Društveni i religiozni život...*, str. 79, 172).

Pokazatelj duhovnog ozračja i moralnog ponašanja Pićanaca u Raunnochovo vrijeme jesu i rađanja djece izvan brakova. Naime, biskupovi su pastoralni pomoćnici, tj. duhovnici Pićna, kao i povremeni došljaci kao krstitelji revno bilježili u Matičnu knjigu krštenih Pićna je li dijete rođeno kao plod zakonitog braka ili neozakonjene veze njegova roditelja. Udio djece rođene u nezakonitim vezama u Pićnu tog vremena bio je uobičajen za ruralne zajednice te je iznosio 6% u odnosu na ukupni broj rođene djece.⁸⁸

Zaključno, za vrijeme biskupa Raunnocha u Pićnu je bio djelatan niz svećenika, ukupno njih osam. Hijerarhijski gledano, kao generalni vikar prvi nam je poznat Martin Gasprotić od veljače 1672. pa do svibnja 1676., a u toj ulozi zamjenika biskupa kasnije zatječemo Ivana Krstitelja Jacomettisa, koji će tu službu držati najkasnije od 1677. pa sigurno do studenog 1685. godine. Posve je moguće da su ta dva svećenika bila i jedini generalni vikari u vrijeme Raunnocha. Potonji je ranije služio u Pazinu u ulozi mjesnog kapelana, no zasigurno je najkasnije od 1677. nadalje djelatan na prostoru Pićanske biskupije kao vikar.⁸⁹ U smislu ostalih službi i časti kao arhiđakona nalazimo najprije Martina Gasprotića, koji je u isto vrijeme i generalni vikar, a potom Ivana Nicefora Zagliča, koji je to najkasnije od travnja 1682., u kojoj će uloziti dočekati i kraj Raunnochova biskupovanja. Članovi kaptola tijekom Raunnochova biskupovanja bili su: Martin Gasprotić, Ivan Krstitelj de Jacomettis, Petar Rovis/Ruvis, Ivan Težak te Ivan Nicefor Zaglič. Moljenje časoslova i podjelu sakramenata obavljali su arhiđakon s kanonicima oskudnih nadarbina koji su veći dio svetih službi držali u crkvi sv. Mihovila izvan gradskih zidina. Tamo su Pićanci, uključeni u nekoliko bratovština, imali groblje i pojedine grobnice.⁹⁰

Biskupijske je sinode Raunnoch, kako navodi u relaciji *ad limina*, održavao prema potrebi,⁹¹ i to u pićanskoj katedrali.⁹²

⁸⁸ Zoran LADIĆ – Goran BUDEČ, „O nekim aspektima demografske, društvene i obiteljske povijesti Pićna u drugoj polovici 17. stoljeća prema matičnim knjigama krštenih (rođenih)“, u: MATIJAŠIĆ i ORBANIĆ (ur.), *Pićanska biskupija i Pićanština...*, str. 97.

⁸⁹ ORBANIĆ, *Društveni i religiozni život...*, str. 103, 172.

⁹⁰ PETRONIO, *Memorie sacre e profane...*, str. 224.

⁹¹ GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 10.

⁹² *Synodos etiam celebros in mea Cathedrali, iuxta exigentiam Dioecesis.* (AAV, Petinen., S. Congr. Cocillii Relationes 631, 1. listopada 1675.).

Pastoralni suradnici i djelovanje u drugim župama: primjer Gračišća i Lindara

Promotrimo li ostale župe Pićanske biskupije, zamijetit ćemo da je u Gračišću u vrijeme biskupa Raunnocha djelovao kao župnik Ivan Jakov Brajša (1671. – 1690.).⁹³ Krstili su još i sljedeći svećenici po dopuštenju župnika, a to su bila dva župna suradnika (kooperatora): Grgur Kopicich⁹⁴ i Ivan Hlaj⁹⁵, Ivan de Turri, koji je bio župni kapelan⁹⁶, i Franjo Hlaj, koji je naveden kao biskupov kapelan.⁹⁷ Ostali svećenici koji su dijelili sakrament krštenja, bez navođenja njihovih službi, jesu: Matija Adamić⁹⁸, Franjo Orlović⁹⁹, Juraj Brajša¹⁰⁰, Ivan Domenišić¹⁰¹, Franjo Karlović¹⁰² i Mihovil Grah¹⁰³. Iz tog popisa proizlazi da je u Raunnochovo vrijeme uz župnika u Gračišću stalno djelovalo još najmanje troje svećenika, tj. dva kooperatora i jedan kapelan.¹⁰⁴

U Gračišću je krstio i sam biskup Raunnoch, i to u dva navrata. Prvi put u travnju 1672., kada je sveto krštenje primila Julijana, zakonita kći bračnog para Antonija i Margarite Brajša, pri čemu su kumovi bili barun Ivan Jakov a Raunnoch i Felicita a Raunnoch. Ovdje se biskup vlastoručno potpisao u obliku: *Andrea*

⁹³ Državni arhiv u Pazinu, HR-DAPA-861, Zbirka preslika gradiva iz arhiva i ustanova Republike Hrvatske 1971-2005, 1.2 Preslici iz Zbirke mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji. Župni arhivi Porečke i pulske biskupije i Matični uredi Istarske županije, DVD 17, Matična knjiga krštenih Gračišće, 1667-1745. (dalje: MKK Gračišće), na prvoj stranici popis je župnika koji je suvremenog nadnevka; 3. 1. 1675. (*Ego Joan(n)es Jacobus Braissa Parochus (...)*).

⁹⁴ MKK Gračišće: 30. 12. 1670 (*Ego P(resbiter) Gregorius Copicich*); 1. 3. 1671.; 3. 4. 1672. (*Chopicich*); 14. 10. 1672. (*Ego Presb(ite)r Gregorius Copicich sacerdos huius Ecclesiae Sancti Vittii Oppidi Gallignane*); 29. 10. 1676. (*Ego Gregorius Copicich Coop(era)tor Ecclesiae S(ancti) Vittii*).

⁹⁵ MKK Gračišće: 3. 1. 1675. (*Ego Presbiter Joannes Chlaj cum licentia Parochi*); 30. 10. 1676. (*Ego Presbyter Joannes Chlaj Coop(era)tor Parochialis Ecclesiae S(ancti) Vittii*).

⁹⁶ MKK Gračišće: 2. 1. 1674. (*Ego Presbijter Joannes de Turri*); 8. 4. 1674. (*Presbyter Joannes De Turri pro tempore Capellanus*).

⁹⁷ MKK Gračišće: 14. 3. 1680. (*Franciscum Chlaj Presb(iterum) ac Capellanus (...) Ep(iscop)i Petenensis*). Krstio je i 7. 6. 1680. po dozvoli župnika iako mu ovdje nije navedena puna titula; 13. 6. 1684. (*Fran(cis)cus Chlaj Capellanus Ill(ustrissi)mi ac Rev(erendissi)mi Ep(isco)pi Petenensi*).

⁹⁸ MKK Gračišće: 24. 2. 1671. (*Mattheus Adamich*); 25. 3. 1671.; 15. 6. 1671.; 28. 6. 1671.

⁹⁹ MKK Gračišće: 21. 6. 1671. (*Franciscus Orlovich*).

¹⁰⁰ MKK Gračišće: 14. 8. 1678. (*Georgius Braissa (ex concessu Parochi)*).

¹⁰¹ MKK Gračišće: 15. 8. 1679. (*Joannes Domenisich*).

¹⁰² MKK Gračišće: 7. 1. 1681. (*Francesco Carlovich*).

¹⁰³ MKK Gračišće: 19. 3. 1686. (*Michael Grach*).

¹⁰⁴ Tommasini će navesti da je u vrijeme bp. Marenzija u Gračiću uz župnika djelovalo još dvoje kapelana skromnih nadarbina (TOMMASINI, *De Commentari storici geografici*, str. 496).

Daniel B(aro) di Raunnoch Epis(copus) Pet(enensis).¹⁰⁵ Drugi je put biskup krstio u ožujku 1676., i to Ivana Franju, zakonitog sina Sante Jerbula i njegove supruge Elene. Kumovi su bili Kristofor Rampel, pazinski kapetan, i Magdalena, njegova supruga. Ono što valja naglasiti jest podatak koji iščitavamo upravo u tome dokumentu o krštenju, a taj je o položaju carskog savjetnika krstitelja.¹⁰⁶

Prema matičnoj knjizi vjenčanih, koja je sačuvana za cijelo razdoblje Raunnochove službe, saznajemo da su, uz župnika u Gračišću, vjenčavala još i ova dva svećenika: Grgur Kopicich¹⁰⁷ i Ivan Domenišić¹⁰⁸.

Biskup je svoju ulogu pastira imao i u ženidbenim pitanjima. Tako saznajemo da su dana 19. ožujka 1677. u nazočnosti fra Mihovila Anđela iz Rijeke u Pićnu svjedočili Marko Krušvar i Matija Ugrin iz Župe Sočerga. Ispitivao ih je sam biskup. Ugrin je rekao da je po dozvoli koparskoga biskupa njegov vikar napisao dokument o nepostojanju nikakve ženidbene zapreke za ženika, no da tu ispravu nije htio dati prije no što mu se plati pola škude i tri močeniga. Iz tog su razloga ta dva svjedoka iz župa Movraž i Sočerga došla u Pićan te bila podvrgnuta ispitivanju od samog biskupa, a u nazočnosti spomenutog bratra.¹⁰⁹ Brak je već sljedećeg dana sklopljen pred kooperatorom Grgurom Kopicichem u

¹⁰⁵ *Die 6 Aprilis 1672 Ad Ill(ustrissim)o et R(everendissim)o d(omi)no d(omi)no Adrea Daniele Bar(o) a Raunoch d(omi)no in Schiler Tabor, et Momiano Dei et Ap(osto)lica Sedis gratia ep(iscop)us Petenentis Baptizata fuit Juliana filia legitima d(omi)ni Antonij Braissa et Margarita ipsius uxoris, Compadres fuere d(omi)nus Ill(ustrissim)us Bar(one) a' Raunoch Joannis Jacobus, et Ill(ustrissim)a domicella Felicita a' Raunoch. Andrea Daniel B(aro) di Raunnoch Epis(copus) Pet(enensis). (MKK Gračišće)*

¹⁰⁶ *Die 16 Martij 1676. Nos Andreas Lib(ero) Bar(one) a Raunoch et Mummiano(!) Do(mi)nus in Siler Tabor Episcopus Petinensis nec non Sacre Cesa(reae) Maiestatis Consiliarius Baptizavimus Joannem Franciscum filium legitimum do(mi)ni Sancti Jerbula ac Elenae ipsius Vxoris Patrini fuerunt Ill(sustrissim)us Do(mi)nus Christoforus Rampel Capitaneus Comitatus Pisini et Ill(sustrissim)a Domina Magdalena Vxor eiu(s)dem. (Isto)*

¹⁰⁷ *Ego Coop(era)tor Gregorius Copicich. (Državni arhiv u Pazinu, HR-DAPA-861, Zbirka preslika gradiva iz arhiva i ustanova Republike Hrvatske 1971-2005, 1.2 Preslici iz Zbirke mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji. Župni arhivi Porečke i pulske biskupije i Matični uredi Istarske županije, DVD 17, Matična knjiga vjenčanih Gračišće 1671-1835. (dalje: MKV Gračišće), 20. 3. 1677.)*

¹⁰⁸ *P(resbiter) Joannes Domenisich cum auctoritate mea coniuxit in legitimum matrimonium (...). U potpisu Jacobus Braissa Parochus m(anu) p(ropri)a. (MKV Gračišće, 26. 11. 1678.)*

¹⁰⁹ *Li Testij Marco Grusvar et Mattio Vgrin della Pieve di Socer sono esaminati dall' Ill(ustrissim)o et Reverendiss(im)o Monsig(nore) Vescovo di Pedena che niun impedimento si habbi trovato nella Pieve di Mauras, et Socer p(er) puoter contraer il matrimonio in questo Vescovato con Michael Gabriel, avanti li quali furono esaminati quelli di quella Pieve anzi il Mattio Vgrin ha' detto che il Vicario col Conce(ssione) de Monsig(nore) Vescovo di Capodistria habbi fatto l'attestazione in temptis di non esser impedimento, ma' no(n) lo volse dare senza denaro cioe' mezzo scudo, et tre mucenighi sopra che hanno fatto il giuramento in Pedena alli di 19 Marzo 1677 alla p(re)senza di Fra Michael Angello da Fiume. (MKV Gračišće)*

Gračiću po naredbi biskupa i po dozvoli župnika između Mihovila Gabrijele iz Movraža i Magdalene, kćeri pokojnog Ivana Krstitelja Pikota. Kumovi tog vjenčanja bili su sudac Stjepan Hervatin i Juraj sin Andrije Družetića.¹¹⁰

U Lindaru je, prema matici krštenih na čelu župe, bio u pregledanom razdoblju Ivan Klenovar koji se u upisima nalazi do 10. ožujka 1681.¹¹¹ Naime, župnik Klenovar preminuo je 14. ožujka te godine.¹¹² Pretpostavljamo da nije teško bolovao, tj. da ga je smrt pohodila naglo s obzirom na to da je uslijedila svega četiri dana nakon njegova zadnjeg krštenja. Kao Klenovarov nasljednik na mjestu župnika najkasnije od veljače 1682. godine pa do kraja 1686. godine javlja se Vincencije Šestan.¹¹³ Uz njih dvojicu postoji tijekom svih 16 godina tek jedan svećenik imenom Ivan Bošić¹¹⁴, koji je naveden kao kapelan i kooperator u župi. Dakle, Župa Lindar imala je u vrijeme biskupovanja Raunnocha uz župnika još jednog kapelana/kooperatora.

Što se tiče ostalih župa Pićanske biskupije, poznato nam u vrijeme Raunnocha da je Grgur Karlović bio župnik Cerovlja 1675. godine,¹¹⁵ te se kao župnik Gologorice navodi Juraj Kukurin.¹¹⁶

¹¹⁰ MKV Gračić, 20. 3. 1677.

¹¹¹ Državni arhiv u Pazinu, HR-DAPA-861, Zbirka preslika gradiva iz arhiva i ustanova Republike Hrvatske 1971-2005, 1.2 Preslici iz Zbirke mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji. Župni arhivi Porečke i pulske biskupije i Matični uredi Istarske županije, DVD 18, Matična knjiga krštenih Lindar 1670-1717. (dalje: MKK Lindar), 11. 12. 1670. (*Ego Parochus Joannes Clenovar*).

¹¹² Državni arhiv u Pazinu, HR-DAPA-861, Zbirka preslika gradiva iz arhiva i ustanova Republike Hrvatske 1971-2005, 1.2 Preslici iz Zbirke mikrofilmova matičnih knjiga i popisa obitelji. Župni arhivi Porečke i pulske biskupije i Matični uredi Istarske županije, DVD 18, Matična knjiga umrlih Lindar 1666-1781. (dalje: MKU Lindar), 14. 3. 1681. (*Die 14 martij obiit R(everen) dus Domi(n)us Joannes Clenovar Parocus*).

¹¹³ MKK Lindar, 2. 2. 1682. (*Vincentius Sestan Parochus manu p(ropri)a*).

¹¹⁴ MKK Lindar: 11. 6. 1671. ((...)P(rebitero) Zuan(n)e Bosich Capellano od 9. 9. 1681. (P(res)b(ite)ro Joannes Bosich Cooperatore); 2. 2. 1682. Ivan Bošić je naveden samo kao presbiter, a ispod upisa krštenja stoji potpis župnika Šestana: *Vincetius Sestan, parochus man(u) p(ropri)a*. U srpnju (nadnevak je nečitak zbog oštećenja predloška vlagom) 1682. naveden je opet kao *Capellanus*, a u potpisu je ispod upisa stoji: *Vincetinus Sestan Parochus*. Opet je od 28. 11. 1682. potpisan kao *Cooperator*. (*Joannes Bossich Cooperator*), a tako i 26. 10. 1684. iako je između ta dva datuma upisivan i kao kapelan. Različito bilježenje će se nastaviti i dalje. Takvo variranje naziva službi *kapelan* i *kooperator* govori o njihovom poimanju istoznačnicama kod osobe koja je vršila upise.

¹¹⁵ GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 10.

¹¹⁶ ARS, SI AS 308/ II R

Biskup Raunnoch i Pazin

Biskup Raunnoch bio je krstitelj i izvan područja svoje dijeceze. Tako je vodio obred krštenja drugome sinu Kristofora Rampela, imenom Antun Ludovik 1675. u Pazinu. Ovaj je sakrament podijelio u prepozituralnoj crkvi sv. Nikole, i to u kapeli Blažene Djevice Marije.¹¹⁷

Biskup Raunnoch bit će uz Felicitu a Raunoch kum na krštenju Martina Ludovika te sina Kristofora Rampela, pazinskog vikara *a temporalibus* 1673. godine.¹¹⁸ Pićanski ordinarij nije jedini biskup koji je bio privržen toj plemićkoj obitelji. Bernardin Corniani, inače pulski ordinarij, bio je kum također pazinskom vikaru Kristoforu Rampeliju na krštenju njegova trećeg sina Jakova Ludovika 1681.¹¹⁹ Činjenica biskupove nazočnosti kroz kumstvo, a poglavito podjeljivanja sakramenta krštenja, značila je podržavanje ugleda onih obitelji čiji je položaj u ondašnjem društvu bio istaknut i koje su si mogle omogućiti takvu svečanost. U Pazinu je to slučaj s vikarom *a temporalibus* Knežije Kristoforom Rampelom (1674. – 1686.), koji je član jedne od značajnijih obitelji toga vremena, a čije se razdoblje uprave većim dijelom poklapa s vremenom Raunnochova biskupovanja¹²⁰.

¹¹⁷ *Ill(ustrissi)mus et R(everendissi)mus D(ominus) Andreas Daniel lib(er) Bar(o) à Raunoch Episcopus Poetinensis baptizavit Antonium Ludovicum natum die 18 huius filius legitimus Ill(ustrissi)mi D(omini) Christophori Rampelij Cap(ita)nei Pisini eiusque D(omine) coniugis Magdalene. Patrini fuere Ill(ustrissi)mus D(ominus) Carolus Barbo, et D(ominus) Stella Raptio et baptisatus fuit in Arce in Sacello B(eate) Virginis. (HR-DAPA-429/1, 168, Matična knjiga krštenih Pazin 1655-1689. (dalje: MKK Pazin), 27.10.1675.)*

¹¹⁸ *Per Ill(ustrissim)us et R(everendissi)mus D(ominus) Jacobus Rameplius Vic(arius) in spiritualibus, nec non Prot(onotarius) Ap(osto)licus, et Prep(ositus) Pisinensis baptizavit Martinus Ludouicus filius legitimus Ecc(ellentissi)mi D(omini) Christophori Rampelij Vicarij in temporalibus comitatus Pisini, et vxoris eius D(omine) Magdalene nato die 29 aprilis. Patrini fuere Ill(ustrissi)mus R(everendissi)us D(ominus) D(ominus) Andreas Daniel Lib(er) Bar(o) a' Raun(n)och Episcopus Petinensis, et Ill(ustrissi)ma D(ominus) Felicita à Raun(n)och. (MKK Pazin, 4.5.1673.)*

¹¹⁹ *Jacobus Ludouicus filius Illustri Domini Christophori Rampelij Capitanei Comitatus Pisini eiusque Donne vxoris Magdalene baptizatus fuit a Illustrissimo ac Rmeverendissimo Domino Jacobo Rampelio Protonotario Apostolico et Preposito Pisini. Patrini fuerunt Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Bernardinus Cornian Episcopus Polensis et Donna Margarita vxor Per Illustrissimi Domini Gaspari Rampelij. Natus fuit supradictus de 10 huius hora octaua ante meridiem. (MKK Pazin, 27. 7. 1681.)*

¹²⁰ Naime, još je ser Leonardus Rampel de Salina (notarius publicus et Pisini cancellarius) u drugoj polovici 15. stoljeća služio kao notar i kancelar u Knežiji. Ugled te obitelji u drugoj polovini 17. stoljeća osnažuju spomenuta dva biskupa. Kristofor Rampel padovanski doktor prava bio je u ulozu vikara i kapetana pod Auerspergovima. Steći će i titulu, između ostalog, carskog savjetnika i baruna od Kaiserfelda, kako je prozvana Kašćerga zbog navodno izvrsnosti njezinih vina. Kristofor, koji umire 1688. godine, posjedovao je značajnu knjižnicu osobito bogatu pravnim djelima. Njegovi će potomci steći feud Kašćerge (Villa Padova) te će postati plemići. O važnosti te obitelji za Pazin govori i podatak da je Kristoforov brat Jakov bio pazinski prepozit i apostol-

Biskup Raunnoch i pavlini

Na području Pićanske biskupije 70-ih i 80-ih godina 17. stoljeća djelovao je jedan centar redovništva i bio je to samostan Reda svetoga Pavla Prvog Pustinjaka (*Ordo Sancti Pauli Primi Eremitae*). Riječ je dakle o pavlinskom samostanu smještenom kraj Čepićkog jezera, naziva Gospe na Jezeru, čija povijest seže u 14. stoljeće, čime ga postavlja na tron najstarijeg pavlinskog samostana u Istri i trajat će sve do ukinuća u vrijeme tzv. krutog jozefinizma.¹²¹ Prema ranije spomenutom jedinom Raunnochovu izvještaju Svetoj Stolici, do nas su doprle škrte obavijesti o tom samostanu. Naime, veli da su u njemu siromašno živjela tri pavlinska redovnika bez prihoda.¹²² Nešto više detaljnosti o tome samostanu saznajemo sukladno istome vrelu od njegovih prethodnika i nastavljača na katedri sv. Nicefora. Ako se zadržimo samo na broju redovnika, zamjećujemo da se stanje kroz vrijeme popravlja, a prvi znak oporavka bilježi upravo Raunnochovo vrijeme. Naime, najranije nam podatke o broju pavlina nudi relacija biskupa Zare (1601. – 1621.), koji govori o jednom do dva monaha u tome samostanu.¹²³ Biskup Coronini (1625. – 1631.) piše da je za vizitiranja našao svega jednog monaha,¹²⁴ a biskup Vaccano (1649. – 1663.) ponavlja da su u tom samostanu živjela jedan do dvojica monaha.¹²⁵ Tek će dakle u Raunnochovo vrijeme biti zabilježen mali porast njihove brojnosti. Već će njegov nasljednik biskup Gauss (1693. – 1716.) konstatirati da će brojka narasti na tri do četiri,¹²⁶ a za Cecottija (1741. – 1765.) u Čepiću će boraviti čak osam pavlina¹²⁷, što će biti i njihova najveća brojnost u spomenutom samostanu prema istome dokumentu kazivanja.

ski protonotar. Inače, Kristoforovi sinovi, među kojima je i spomenuti Jakov Ludovik, kupili su Kršan. (DE FRANCESCHI, *Storia documentata...*, str. 222, 284).

¹²¹ Camillo DE FRANCESCHI, „I castelli della Val d’Arsa, Cepich e il Convento della Madonna al Lago”, *AMSI*, 15(1899.), str. 188-189; Milan KRUHEK, „Povijesno-topografski pregled pavlinskih samostana u Hrvatskoj”, u: Đ. CVITANOVIĆ, V. MALEKOVIĆ, J. PETRIČEVIĆ (ur.), *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244.–1786.*, Globus – Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb 1989., str. 72; Povijesne podatke bez navođenja izvora donosi i Herman STEMBERGER, *Labinska povijesna kronika – Povijesne skice Kožljaka-Čepića-Kršana-Šumbera*, Narodno sveučilište, Labin 1983., str. 7778; Marijan Baradanović, „Pavlinski samostan Bl. Dj. Marije na Čepićkom jezeru”, u: MATIJAŠIĆ i ORBANIĆ, *Pićanska biskupija i Pićanština...*, str. 191-192.

¹²² GRAH, *Izvještaji pićanskih biskupa...*, str. 10.

¹²³ Isto dj., str. 4.

¹²⁴ Isto dj., str. 5.

¹²⁵ Isto dj., str. 8.

¹²⁶ Isto dj., str. 11.

¹²⁷ Isto dj., str. 12.

Ono što primjećujemo u kontekstu povezanosti navedenog ordinarija s redovništvom, i to prvenstveno s pavlinima, jest njegova aktivnost na polju ređenja redovnika u niže i više svete redove. Franjo Ipša prvi je redovnik pavlin kojem je Raunnoch podijelio svete redove. Zbilo se to 1676. godine. Za razliku od Ipše, koji je dobio sve svete redove u Pićnu, Raunnoch je samo niže svete redove podijelio drugoj dvojici pavlina. Bili su to Nikola Maleković, rodnom iz Krapine, koji je pripadao samostanu u Svetom Petru u Šumi, i Andrija Vičić iz Rijeke, koji je bio stanovnik istog samostana 1680. godine (vidi tablicu III). Iz sačuvanih zapisa nije moguće sa sigurnošću tvrditi kojem je samostanu pripadao Ipša. Skloni smo ga pribrojiti pavlinima u Svetom Petru u Šumi zajedno s drugom dvojicom navedenih jer je tamo početkom 18. stoljeća djelovao i novicijat.¹²⁸

Jezici i obrazovanje klerika u biskupiji tijekom 17. stoljeća

Još je P. Kandler konstatirao da se u Pićanskoj biskupiji pretežno glagoljalo.¹²⁹ Ako promotrimo biskupske izvještaje Svetoj Stolici koji su do nas doprli u prepričanom obliku po radu I. Graha¹³⁰, učit ćemo nešto slojevitiju stvarnost u odnosu na Kandlerovu konstataciju. U jedinjoj relaciji iz Raunnochova vremena, tj. onoj iz 1675., nema spomena o pitanjima iz područja jezika u liturgiji kao ni u svakodnevnoj komunikaciji. Razmotrimo li stanje prije i poslije Raunnochove službe, možemo zamijetiti sljedeće. Korpus sačuvanih glagoljskih natpisa u Pićnu seže najkasnije do pred kraj 16. stoljeća. Takvo stanje zatječemo i u Pićnu susjednom i drugom po redu važnosti središtu te biskupije – Gračišću.¹³¹ Rad pićanskih biskupa u smislu istiskivanja glagoljaštva nakon Tridentinskog koncila pokazao se uspješan. Biskup Zara (1601. – 1621.) naveo je da se ranije svuda u župama, osim u Pićnu i Gračišću, glagoljalo, ali su kasnije svi svećenici počeli upotrebljavati latinski jezik u liturgiji. Zara je bio izričit da ubuduće neće rediti nijednog svećenika bez znanja latinskoga jezika. Iz tog se razloga biskup pobrinuo da starije bogoslove šalje na studij u Ljubljanu i u Graz, dok mlađe domaći

¹²⁸ Na podatak o supetarskom novicijatu nalazimo u zapisniku vizitacije Ivana Kristolovca iz 1719. godine pavlinskom samostanu u Svetom Petru u Šumi, gdje piše: *U njemu je novicijat i kor nedavno uređen, ima prostrane sobice sa svime što je nužno, sposoban da drži i hrani više od 15 osoba.* (Đurđica CVITANOVIĆ, „Sveti Peter u Šumi“, *Peristil*, 16/17(1973-1974), str. 123)

¹²⁹ *La messa veniva celebrata per lo più in illirico.* (KANDLER, *Pel fausto ingresso...*)

¹³⁰ GRAH, *Izvoještaji pićanskih biskupa...* o Ivanu Grahu, vidi: Elvis ORBANČIĆ, „Mons. Ivan Grah: crkveni arhivist i povjesničar. Biobibliografija“, *Arhivski vjesnik*, 55(2012), str. 73-86.

¹³¹ Branko FUČIĆ, *Glagoljski natpisi*, JAZU, Zagreb 1982., str. 165-166; 279-280.

svećenici poučavaju gramatiku i vjeronauk u Pićnu i u Gračišću.¹³² Koliko je Zara bio uspješan u potiskivanju staroslavenske liturgije u obredima, kazuju podatci koje nam donosi njegov nasljednik biskup Coronini (1625. – 1631.). Ovaj je naveo da se svi župnici služe latinskim jezikom i rimskim obredom, osim trojice koji su zajedno s biskupovim pomoćnikom napustili latinski jezik te se služe staroslavenskim jezikom. Kad je u pitanju narod, napisao je da se ovaj služio ilirskim jezikom koji se pučki zove hrvatski, a da su jedino neki pojedinci govorili talijanskim jezikom.¹³³ S tim u svezi, Raunnochov suvremenik Petronio u svojem će kompilacijsko-horografskom djelu napisati da se Pićanci koriste jednim i drugim jezikom, slavenskim/hrvatskim i talijanskim, no da je prvi uobičajeniji i češći.¹³⁴ U vrijeme biskupa Marenzija (1637. – 1646.) u toj dijecezi zbog siromaštva nema sjemeništa, a bogoslovi uče čitati, pisati i osnove latinskoga jezika.¹³⁵ Narod govori hrvatskim jezikom, dok poneki njeguju talijanski jezik.¹³⁶ Također, isti će biskup navesti da na području njegove dijeceze djeluje posljednji pop glagoljaš.¹³⁷ Biskup Vaccano (1649. – 1663.) žalio se da nema na izbor kvalitetnih kandidata za svećenstvo. Stranci, osim zbog isuviše skromnih prihoda, ne žele doći ujedno i zbog nepoznavanja hrvatskog jezika, a domaći kler zbog siromaštva ne može na školovanje izvan biskupije. Tu i tamo pokoji klerik uči gramatiku, a ako kandidati idu na studij izvan biskupije, više se ne vraćaju u Pićanštinu.¹³⁸ Iz navedenih podataka proizlazi da je pastva Raunnochova vremena bila u daleko najvećem dijelu u etničkom smislu hrvatska, a da su se svećenici, iako iz istoga naroda i istog materinskog jezika, u liturgiji koristili u manjem broju hrvatskim jezikom, dok se većina služila latinskim. Nedvojbeno je i to da je kler, sukladno činjenici nepostojanja ustanova formacije i studija na području Pićanštine, bio bjelodano slabog nivoa teološkog obrazovanja i za Raunnochova biskupovanja.

¹³² GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 3; Juraj BATELJA, „Tragovi augustinske duhovnosti u Pićanskoj biskupiji i u Istri”, u: MATIJAŠIĆ i ORBANIĆ, *Pićanska biskupija i Pićanština...*, str. 123.

¹³³ GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 5.; *Populus Illirica lingua utitur, quam Croatam vulgo appellant, aliqui pauci etiam Italicam callent.* (Luka JELIĆ, *Fontes historici liturgie glagolitico-romanae a XIII ad XIX saeculum*, Krk 1906., str. 22)

¹³⁴ (...) *usano li Paesani l'una e l'altra lingua, Slava et Italiana; ma' la prima e piu' comune e frequentata.* (PETRONIO, *Memorie sacre e profane...*, str. 223)

¹³⁵ GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 6.

¹³⁶ *Populus linqua Illyrica utitur, aliqui tamen etiam Italicam colunt.* (ta je rečenica iz izvještaja *ad limina* bp. Marenzia iz 1644. godine. Vidi: JELIĆ, *Fontes historici liturgie...*, str. 35)

¹³⁷ Ivan GRAH, „Urbar Pićanske biskupije (1617-1621). Povijesni pregled”, *VHARP*, 16(1971.), str. 267; Fran Barbalić, „Hrvatski i slovenski jezik u crkvama Istre”, *Istra*, 17(1938), str. 4.

¹³⁸ GRAH, *Izveštaji pićanskih biskupa...*, str. 7.

Pićanski Raunnochov dom

Skloni smo pretpostaviti da je biskupska palača u kojoj je obitavao Raunnoch bila ista koja je za to služila i njegovu prethodniku Antoniju Zari, a nalazila se s desne strane gradskih vrata. O njoj danas svjedoči sačuvani natpis na arhitravu ulaznih vrata. Unutar spomenute biskupijske kurije postojala je kućna kapela posvećena sv. Ani koja se spominje 1674. godine. Kasnijih godina bilježi se jedino kućna kapela posvećena Blaženoj Djevici Mariji unutar koje je biskup obavljao ređenja te krstio. Moguće je da su postojale ili dvije kućne kapele ili da je preimenovao patrona kućne kapele 1675. godine jer od tada se navodi jedino ime Blažene Djevice Marije kao titulara.¹³⁹

Promatrajući suradničko dvorsko okružje, biskup Raunnoch imao je na raspolaganju dva kapelana, a to su bili: Matija Belinić iz Lovrana, koji je ujedno bio i kanonik brsečkog zbornog kaptola¹⁴⁰, te Franjo Klaj¹⁴¹. Biskupski dvor njegova doba sastojao se i od nekoliko slugu. Tako saznajemo na temelju matične knjige umrlih da je biskupski dom dana 24. kolovoza 1680. napustio biskupov sluga imenom Jakov,¹⁴² a 4. siječnja 1684. sluškinja imenom Margarita.¹⁴³ Margairita će biti biskupova kuharica čija će pak kći Marija biti kuma na jednom krštenju 1681. godine.¹⁴⁴ Isticanje majke kume na krštenju vrlo je rijedak slučaj u ovakvom tipu zapisa, što kazuje o njezinu društvenom ugledu kao biskupove bliske pomoćnice. Spomenuti će ugled iskoristiti kao kuma na krštenju u nekoliko navrata, a posebno to dolazi do izražaja u situaciji gdje će biti kumom, a to će reći i zaštitnicom, nezakonitog djeteta pokojnog Jurja Terlevića i Margarite Kranjac.¹⁴⁵ Takvo zaštitničko ponašanje ukazuje na njezinu osobnu empatiju, zacijelo prepoznatu u pićanskoj sredini. Ta će se žena naći i u biskupovoj oporuci pod kroatizira-

¹³⁹ JELINČIĆ, *Knjiga ređenja u Pićnu...*, str. 81-82.

¹⁴⁰ MKK Pićan: *Die 21. Februarij 1677. Matthias Bellinich Lauranensis, Capellanus Ill(ustrissi)mi, et R(everendissi)mi D(omi)ni Episcopi huius Civitatis, nec non Can(oni)cus Bersez (...)*; 29. 8. 1677. (*Ego P(res)b(ite)r Mathias Bellinich Capellanus Ill(ustrissi)mi, et R(everendissi)mi D(omi)ni Episcopi nec non Canonicus de Bersez*); 20. 4. 1678.; 30. 10. 1678. (*Canonicus Bersecensis*).

¹⁴¹ *Francisco Chlajj Capellano Ill(ustrissi)mi et R(everendissi)mi epi(scopi)*. (MKK Pićan, 10. 11. 1682.)

¹⁴² *Die 24 Augusti obiit Jacobus famulus Ill(ustrissi)mi Domini Episcopi*. (MKU Pićan, 1680.)

¹⁴³ *Die 4 Januarij obiit Margarita Ancilla Ill(ustrissi)mi Do(mi)ni Epi(scopi)*. (MKU Pićan, 1684.)

¹⁴⁴ *Patrini fuerunt Joannes Vinodolaz et Maria filia coque Ill(ustrissi)mi Episcopi de Raunoch*. (MKK Pićan, 24. 9. 1681.)

¹⁴⁵ MKK Pićan: 3. 4. 1683. (*Georgium filium non legitimum q(onda)m Georgij Terlevich et Margarite filie q(onda)m Martni Craguaz. Patrini fuerunt Petrus Chrismanich et Marusca Ancila Ill(ustrissi)mi et Rev(erendissi)mi Do(mi)ni Episcopi*); 15. 4. 1683. (*Marusca Ancila Ill(ustrissi)mi et Rev(erendissi)mi Domini Episcopi*).

nim oblikom imena Maruša, s kojom je očevidno bio posebno vezan.¹⁴⁶ Svoje je mjesto u biskupovu domu imao i Mihovil Knez (*Kchnes*), preminuo 15. rujna 1684., što saznajemo iz dodatka imenu preminulog, a koji glasi: *ex familiaribus Ill(ustrissi)mi D(omi)ni Episco(pi)*. Neće proći ni dva puna mjeseca od smrti biskupa Raunnocha te će iz biskupova doma preminuti još jedan njegov ukućanin: Sebastijan *Ramus*.¹⁴⁷ Ovaj je bio kum na jednom krštenju u lipnju 1684. godine a gdje je naveden kao *famulus* pićanskoga biskupa.¹⁴⁸ Iz napisanog proizlazi da je biskupska kurija u vrijeme biskupa Raunnocha imala najmanje četvero pomoćnika iz laičkog staleža.

Među kumovima na krizmi koju je podijelio taj biskup 1672. godine u Pićnu navodi se u dva slučaja *Felicita de Raunoch*. Spomenuta je bila kuma na krizmi Franjice, kćeri pokojnog Ivana Gasprotića, i Antonije, kćeri Ivana Hainoga.¹⁴⁹ Potonji je zacijelo bio jedan od pićanskih uglednika, moguće župana,¹⁵⁰ dok je prezime Gasprotić prepoznatljivo u povijesti Pićna kroz postojanje mansionarije¹⁵¹ toga imena kao i svećenika. U oba slučaja možemo primijetiti onovremeno povezivanje pićanske društvene elite. Ana *Felicita a Raunoch* preminut će kao neudana žena 19. veljače 1675. u Pićnu.¹⁵² Držimo pouzdanim zaključiti da je i ona živjela u biskupskom domu u Pićnu i bila biskupova rođakinja.

¹⁴⁶ *Lascia a' Maruscha sua Coga che dal S(ignor) suo herede li sia consegnata una Vacha buona da frutto con il suo Vitelo sotto, overo che sia pregna, delle sue socide, p(er) una volta tanto, acio' si ricordi pregar Idio p(ro) l'Anima sua.* (ARS, SI AS 308/ II R)

¹⁴⁷ *Die 3 Januarij obijt Sebastianus Ramus ex familiaribus Ill(ustrissi)mi D(omi)ni defuncti episcopi de Raunoch.* (MKU Pićan, 1687.)

¹⁴⁸ MKK Pićan, 11. 6. 1684.

¹⁴⁹ MKV Pićan, popis krizmanika: *Francisca filia q(uondam) Joan(n)is Gasprotich comater fuit Ill(ustrissi)ma Do(n)na Felicita de Raunoch; Antonia filia Joan(n)is Hainoga comater fuit Ill(ustrissim)ma Don(n)a Felicita de Raunoch.* Zbog oštećenja vlagom nismo bili u mogućnosti iščitati zadnji upis na drugom listu, pa ne možemo tvrditi da nije bila kuma i u tom slučaju.

¹⁵⁰ *Anno Domini 1694 Die 8 Januarij obijt Fuscha uxor Suppani Joannis Hainoga.* (MKU Pićan)

¹⁵¹ Mansionar ima značenje pomoćnika kanonika; čuvara svete zgrade; kornog kapelana. (Jeronim ŠETKA, *Hrvatska kršćanska terminologija*, Slobodna Dalmacija, Split 1976., str. 153) Mansionarija je nadarbina koja je vezana uz službu mansionara.

¹⁵² *Die 19 Februarij obijt Ill(ustrissi)ma Domicilla Anna Fellicita à Raunoch.* (MKU Pićan, 1675.)

Pripreme za smrt i ukop

Dana 18. lipnja 1683. biskup će zbog bolesti, koja je očividno tijekom godina napredovala te ga dovela u stanje koje ga je onemogućilo u samostalnom pisanju oporuke,¹⁵³ za taj posao pozvati u biskupski dvor Ivana Belašića. Belašić je bio iz Pazina, a inače je bio biskupov kancelar koji je ujedno radio i kao javni bilježnik. Sjedeći na svojem stolcu, pred svjedocima je izdiktirao kancelaru svoju posljednju volju. Najprije je, kao što je i bio običaj onoga doba, preporučio svoju dušu nebeskim zaštitnicima.¹⁵⁴ U njegovu slučaju izriječom su navedeni: Blažena Djevica Marija, anđeo čuvar, sv. Andrija, sv. Antun Padovanski i cijeli nebeski kor. Za svojega glavnog nasljednika imenovao je baruna Ivana Jakova Raunocha, sina njegova brata Henrika Bernardina. Ako nećak umre prije biskupa, nasljednici imaju bit njegovi sinovi čija nam imena u biskupovoj oporuci nisu zabilježena.

Nasljednika je obvezao da mu tijelo prenese u crkvu sv. Martina u Šilentabor, u grobnicu njegovih predaka, svečanošću i dekorom svojstvenim njegovu društvenom statusu. Zatražio je ujedno da se na zid uz ostale uglednike njegove obitelji postavi ploča s natpisom i grbom na trajan spomen o njegovoj osobi.

Sukladno oporuci, svoja je dobra, taksativno navedena, razdijelio između Biskupije, katedrale, svoga brata, svoje kuharice, kapelana u Šilentaboru i potencijalno sina svećenika svojega glavnog nasljednika. Ostalo je, dakako, pripalo barunu Ivanu Jakovu, biskupovu nećaku i glavnom nasljedniku.

Pićanskoj biskupiji ostavlja nasade koje je kupio od nasljednika biskupa Pavla Jančića de Tauris (1663. – 1667).¹⁵⁵ Radi se o terenima s lokaliteta zvanog Gorica koji se nalaze na području Tupljaka. Uz navedene terene, Biskupiji ostavlja i četiri podložnika (Mihovil Smilović, Matija Pavićevac, Martin Pavićevac i Grgur Marinčić) koje je oporučitelj kupio od Stefana Tuffettija iz Vodnjana. Postavlja uvjet da njegov nasljednik na katedri, a potom i svi njegovi nasljednici *in perpetuum*, po svojim kapelanima ili drugim svećenicima služe mjesečno dvije mise za pokoj njegove duše. Biskupiji ostavlja sve stolce za stol koje je osobno kupio. Također, ostavlja i sve terene na teritoriju Tupljaka koji se nalaze na lokalitetu Dirakovica pokraj Smilovića. Njih mu je darovao grof *Kozenstain alias Koziainer*.

¹⁵³ ARS, SI AS 308/ II R, Oporuka Raunnoch.

¹⁵⁴ Philippe ARIÈS, *Storia della morte in Occidente*, 9° izdanje, BUR Rizzoli, Milano 2019., str. 151-152.

¹⁵⁵ O biskupu Pavlu de Taurisu vidi: Franjo Emanuel HOŠKO, "Pićanski biskup Pavao Jančić de Tauris (1662.-1667.)", u: Ivan JURKOVIĆ (urednik), *Bertošin zbornik*, knjiga 2., Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Državni arhiv u Pazinu, Pula – Pazin 2013., str. 285-300.

Biskupovi nasljednici trebaju u to ime služiti onoliko misa godišnje za pokoj duše spomenutoga grofa koliko im to savjest naloži.

Katedrali ostavlja *ad pias causas* udio u mlinu što mu ga je ostavio župnik Gologorice Juraj Kukurin. Katedrali ostavlja i dvije sočede krava s pravom uživanja samo jednom.¹⁵⁶

Nadalje, nalaže glavnom nasljedniku da pohrani 1.000 forinti u tršćanski Monte di Pietà¹⁵⁷ ili na neko drugo sigurno mjesto s time da dobit ide kapelanu Šilentabora i njegovim nasljednicima u službi. Tamošnji kapelan kao i njegovi nasljednici imaju zadaću služiti dvije mise svakog tjedna za pokoj biskupove duše i njegovih budućih bližnjih *perpetuis temporibus*. Pritom se nada da će nositelji kapelanske službe biti muška linija obitelji Raunnoch. U protivnom traži da najstariji član obitelji odabere svećenika koji će, uz stjecanje dobiti na osnovici spomenutog iznosa, služiti dvije mise tjedno.

Svojem bratu Henriku Bernardinu ostavlja nosiljku sa svom opremom i dvije mazge koje ju nose.¹⁵⁸ U trenutku sastavljanja oporuke mazge su se nalazile u biskupovoj staji.

Ako neki od sinova njegova nećaka Ivana Jakova postane svećenik, biskupov glavni nasljednik treba tome svećeniku predati pozlaćeni srebrni kovčeg, sve srebrne žlice, vilice i noževe. Ostavlja mu isto tako i prelatova dva zlatna križića i zlatne prstene, a sve s ciljem podsjećanja na oporučitelja. Ta je biskupova želja zacijelo ostvarena jer je Ivan Jakov à Raunach doista imao sina imenom Ivan Ernest koji je postao svećenik. I on je bio stanovnik Kolegija *Germanicum et Hungaricum* u Rimu 1711. – 1717. godine, a kao župnik je djelovao u Dolini kraj Trsta.¹⁵⁹

¹⁵⁶ *Et parimente lascia alla med(esima) Chiesa Chatedrale che dal suo herede p(er) legato, et p(er) una sol volta tanto, li siano consegnate due socide d'Animalli Vachini, con l'Usufrutti quali in d(etto) tempo si ritrovarono.* (ARS, SI AS 308/ II R)

¹⁵⁷ Tršćanski Monte di Pietà osnovan je 1631. godine. O instituciji Monte di Pietà postoji mnogobrojna strana literatura. O djelatnosti ovih ustanova na jadranskom prostoru vidi npr. Denis Visintin, „I monti di pietà: un' istituzione creditizia e sociale nella vita peninsulare”, u: MILOTIĆ, Dunja; VUKAS, Budislav (ur.), *Pie causae u Istri u XIX. i XX. stoljeću s pravnog i povijesnoga gledišta*, Pazin – Motovun 2018., str. 59-65; Darko DAROVEC, „The Monte di Pietà in Istria and Dalmatia”, u: AVALLONE, Paola (ed.) *Prestare ai poveri. Il credito su pegno e i Monti di Pietà in area Mediterranea (secoli XV-XIX)*, CNR Servizio Pubblicazioni, Napoli 2007., str. 225-244; Isti, „Monte di Pietà v Buzetu (1760-1791)”, *Buzetski zbornik* 26(2000), str. 135-144.

¹⁵⁸ I biskup Marotti (1716.-1740.) će spomenuti posjedovanje nosiljke koja mu služi da ga iz luke Plomin prenesu u Pićan, a za to je trebalo pet sati tegobna putovanja. (GRAH, *Izvoštaji pićanskih biskupa*, str. 11)

¹⁵⁹ Peter SCHMIDT, *Das Collegium Germanicum in Rom und die Germaniker (1552-1914)*, Max Niemeyer verlag Tübingen, str. 288; ACGU, Hist No 1, str. 834; o tome svećeniku više dokumenata sadržano je u ACGU BF 18, Ernesto de Raunoch.

Svojoj kuharici Maruši biskup ostavlja jednu dobru kravu koja nosi tele iz svojih sočeda, s ciljem da ova moli za njegovu dušu. Također, zatražio je od nasljednika da isplati poslugu kako ne bi bila opterećena njegova savjest.

Andrea Danielea de Raunnoch smrt je pohodila u Pićnu. U odnosu na ostale umrle osobe, podatak o njegovu preminuću nešto je svečanije zabilježen te će, kao i u primjeru njegova prethodnika biskupa Budimira, biti korištena ista formulacija: *Die 9 dec(embris) obiit Ill(ustrissi)mus et Rev(erendissi)mus Dominus Andreas Daniel à Raunnoch episcopus Petinensis*. S obzirom na nepreciznu godinu njegova rođenja, naslućujemo da je preminuo s navršenih oko 59 godina života. Kako je tražio u oporuci, njegov nećak doista se pobrinuo postaviti ploču s natpisom u crkvi sv. Martina u Šilentaboru. Taj epitaf glasi: *Ill(ustrissi)mo ac Rev(erendissi)mo D(omi)no Andreae Danieli L(ibero) B(aro) de Ravnach episcopo Petinensi hoc gratitudinis monumentum posuit eiusdem nepos Joannes Jacobus L(ibero) B(aro) de Raunach. Anno D(omi)ni MDCLXXXVI*.

Zaključak

Andrea Daniel de Raunnoch bio je pićanski biskup od papinske potvrde u prosincu 1670. do smrti, koja ga je zatekla u prosincu 1686. godine. Prema dosadašnjoj literaturi, kao i konzultiranim vrelima, cijelo je vrijeme upravljanja biskupijom, dakle punih 16 godina, bio nazočan u Pićnu. Razlog tomu zacijelo je i upala zglobova i kamenac, tj. bolest koja ga je pratila od početka službe, a zbog koje nije mogao osobno odnijeti u Rim izvještaj o stanju u Biskupiji. To ga je stanje onemogućilo i da vlastoručno napiše oporuku. Stoga možemo napisati da je kao ordinarij djelovao koliko su mu to zdravstvene tegobe o(ne)mogućavale.

Njegov pićanski biskupski dvor sastojao se od laičke posluge koja je imala najmanje četiri člana. Posebno bliskom smatrao je kuharicu Marušu, koje se sjetio i u dokumentu svoje posljednje volje. Asistirala su mu i dva kapelana. Skloni smo pretpostaviti da je uz sebe u pićanskoj kuriji imao i neudanu rođakinju Anu Felicitu do njezine smrti koja ju je zatekla u tome mjestu.

Biskup Raunnoch imao je suradnike u nizu svećenika. U Pićnu njegova vremena djelovao je katedralni kaptol, postojala je čast i služba arhiđakona te generalnog vikara biskupije. Očuvanost gradiva, napose matičnih knjiga, svela nas je na svega dva istraživačka primjera župa njegove dijeceze: Gračišće i Lindar. U Gračišću su uz župnika službu duhovnika obnašala još dva kooperatora i jedan kapelan, a u Linadru je uz župnika bio jedan duhovnik naveden kao kapelan/kooperator.

Kad je kultura u pitanju, Raunnochov suvremenik Petronio napisat će da se Pićanci koriste slavenskim/hrvatskim i talijanskim, no da je prvi uobičajeniji i češći. O liturgiji i jeziku kojim se ona slavila iz Raunnochova vremena nemamo izravnih podataka. Sukladno navodima ranijih biskupa, pretpostavljamo da su se svećenici, iako iz istoga naroda i istog materinskog jezika, u liturgiji koristili u manjem broju hrvatskim, dok je većina rabila latinski jezik. Pastva njegova vremena nedvojbeno je bila u daleko najvećem dijelu u etničkom smislu hrvatska. Skloni smo pretpostaviti da je i za vrijeme Raunnochova biskupovanja kler, zbog činjenice nepostojanja ustanova formacije i studija na području Pićanštine, bio slabog nivoa teološkog obrazovanja.

Raunnoch je u Pićnu podijelio niz nižih i viših svetih redova do prezbiterata. Redio je najviše dijecezanskih kandidata, njih ukupno 31, a ostali su bili redovnici. Franjevački su kandidati po broju prednjačili, bilo ih je ukupno šest, s time da su izvorno pripadali različitim provincijama. Ostali redovnici koji su primili svete redove od biskupa Raunnocha bila su trojica pavlina iz samostana u Svetom Petru u Šumi te jedan član Milosrdne braće sv. Ivana od Boga.

Na području Pićanske biskupije 70-ih i 80-ih godina 17. stoljeća djelovao je jedan centar redovništva, a bio je to samostan reda Svetoga Pavla Prvog Pustinjača u kojem su djelovala trojica redovnika, što je bio mali napredak u odnosu na prijašnja razdoblja, kada ih zatječemo najviše po dva. Upravo će se brojno stanje pavlina u Čepiću početi povećavati od vremena biskupa Raunnocha.

Svakako treba istaknuti biskupovu pastoralnu skrb za povjerenu mu pastvu. Da je bio suživljen sa sredinom u kojoj je djelovao, pokazuju nam krštenja koja je osobno obavljao. Dakako, taj angažman valja promatrati ujedno kao odraz onodobnih društvenih odnosa i komunikacije među društvenom elitom ma kako skromnog dosega ona bila. Svakako je De Raunnoch bio uključen i u društvenu strukturu obližnjeg mu, iako duhovno ne podređenog, Pazina, tog provincijskog grada na rubu Habsburškog Carstva. Siromaštvo dijeceze, koje je istaknuto kako u literaturi tako i u nizu do sada neobrađenih pisama te u jedinom izvještaju što ga je poslao u Rim, očevitno je bazičan razlog izostanka nekih graditeljskih djela. Naime, nama dostupna vrela ne otkrivaju neki njegov takav materijalni poduhvat. Doduše, Raunnoch je nabavio nešto liturgijske opreme i paramenata za pićansku katedralu.

Raunnochova povezanost s rodnim krajem naglašena je osobnim izborom mjesta ukopa kao i uputama glede slavljenja misa za njegovu dušu kao i duše njegovih bližnjih upravo u rodnom mu Šilentaboru.

Slikovni prilog: Fotografija grobne ploče u Šilentaboru (autorica fotografije: Gordana Krizman)

Elvis Orbanić

Andrea Daniel di Raunnoch as Bishop of Pićan (1670–1686)*Summary*

In this prosopographical text, the author sets forth biographical data on Andrea Daniel di Raunnoch, primarily in the context of his office of the Bishop of Pićan in the period 1670–1686. The Bishop's activity in the pastoral field has been described, and his closest associates – priests presented. The staff at the Pićan bishop home, the members of the cathedral chapter, and the priesthood hierarchy during Raunnoch's Bishop's office have been reconstructed. Due to the preserved condition of the material, particularly of parish registers, the focus has been reduced to two parishes as study examples – Gračišće and Lindar, where the number and the structure of the pastoral staff have been indicated. The text further tackles the Bishop's connection with the social elite of the wider Pazin area through his role of bestowing the sacrament of baptism. The majority of the data listed in the article have been studied in many archival institutions (State Archive in Pazin; Parish Archive in Pićan; Ljubljana Archdiocesan Archive; Archives of the Republic of Slovenia; Croatian State Archive; Vatican Apostolic Archive; Historical Archives Pontificium Collegium Germanicum Hungaricum), while a smaller number thereof has been quoted from literature. Raunnoch's office in Pićan was heavily marked by his illness, from which he had suffered from his inauguration to his death.

Keywords: *Andrea Daniel di Raunnoch; Diocese of Pićan; 17th century; family history; Istria.*